

આદ્યાહી ગાયનમાળા

(આગા રી ધી રૂઠ) દીખન ૦-૧૨-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક, ૧૪૬૪૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ જાદવશી ગાયનમાળા

વિષય દ્વ - ૨ - ૬૯

બાદશાહી ગાયનમાળા

ભાગ ૧ થી ૩૦

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર મંગળદાસ જોષીનારામ.

રીયારીડ—અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૧ લી.

સંવત ૧૯૮૫

43

પ્રા. ૪૦૦

સેન ૧૯૨૯

અમદાવાદ—પાનકોસ્મા નાકે મનદર પ્રી. ડી. ગ. પ્રેસમાં

મોતીલાલ ગણપતરામે છાપી.

કીંમત બાર આના

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

૪૮૮૩
રાજવલ્લભ.

ગુજરાતી કૌપીયશાસ્ત્ર મૂળસંહિતા ગુજરાતી ભાષાન્તર ધણા ચિત્રાથી ભરપૂર છે. ભાષાન્તર કરનાર નારાયણ ભારતી યથવંત ભારતી ગૌસાહ, શાસ્ત્રી મદાનુપરામ નારાયણ અને સુતીશ્રી દિગ્મતવિનયજી કસ્તુર-વિનયજીની મદદથી આગ્રતી ૪ થી મુળસંહિતા તથા ટીકા સહિત ટીકાના અક્ષર ગુજરાતીમાં છે. આ ગ્રંથ જગપ્રસિદ્ધ છે. ગ્લેન કાગળ, પાકું પુઠું કિ. ર. ૮ પોસ્ટેજ માફ.

શિલ્પદીપક.

જેમાં ઘર પ્રાસાદછત્યાદિ, બાંધવાના ગણતો આચારીકના મુદ્દતો તથા મકાનો વીગેરે બાબતોનાં ચિત્રો ચોરસા અને કોષ્ટકો સાથે આપવામાં આવ્યા છે. ગ્લેન કાગળ કી. ર. ૨૫ પોસ્ટેજ ૬ આના.

પરિણામ મંજરી.

(શિલ્પશાસ્ત્ર) આજ સુધી શિલ્પનાં પ્રસિદ્ધ થએલા પુસ્તકો કરતા આ પુસ્તકમાં આવેલા વિષયો તદન જુદાજુદા છે નહાના ઘરો વીગેરે કામકાજ માટે આ પુસ્તક ધણુંજ ઉપયોગી છે. સાથે ચિત્રો પણ આપેલા છે. કી. ર. ૨ પોસ્ટેજ ૬ આના.

પ્રાસાદમંડન.

(નાગરાદિ જાત-કેશરાદ) આ પુસ્તક ગુજરાતી ટીકા સહિત છે આમાં મંદિરોના ગુમટની સારી સમજ આપવા ઉપરાન્ત ચિત્રોથી પણ સમજાવવામાં આવી છે. કી. ર. ૨૫ પોસ્ટેજ ૪ આના.

શિલ્પસાર સંગ્રહ.

સરળ ગુજરાતીમાં આ પુસ્તક શિલ્પસંબંધી સારી માહેતી આપે છે ઘર, મકાનો અને તે સંબંધીનાં જુદી જુદી જાતના ગણિત આપ્યાં આપેલા છે. કી. ૧૨ આના પોસ્ટેજ ૪ આના.

મળવાનું ઠેકાણું—મંગળદાસ જોષીતારામ બુકસેલર.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

બોલતી ફેનોગ્રાફ

—: ઉર્ફે :—

બાદશાહી ગાયનમાળા.

લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ

અંસાર સાગર—

હું તો નાનુક તળીયતવાળી, મારી તળીયતને સાચવજો,
મારા મિલજને સંભાળી, મારી તળીયતને સાચવજો.
મમ્માની માનીતી હું છું, પપ્પાને બહુ ખારી,
વાત કરે કોઈ ગુસ્સે થઈ તો, ધડકે છાતી મારી,
ઉઠી સવારે આઠ વાગતાં, તરતજ ચા પીનારી,
લેટ થાય જો મીનીટ એક તો, તળીયત બશે મારી.

અંસાર સાગર—

ઘરને સંભાળી રાખતાં, વાડી જતી રહી;
લટકાળીને લોભાવતાં, લાડી જતી રહી.
સીધી સડક જતો હતો, ત્યાં થાંભલો નડ્યો,
મોટર અમારા પ્રેમની, આડી જતી રહી.
બપુ હતું ઢાઢર ઉપર, પથુ ભાન ન રહ્યું,
એ મોહમાં માહીમની, ખાડી જતી રહી.

સંસાર સાગર—

જવાની રાતે રીસાઈ બેઠા, માનવા ગઈ તો કહે કે ઉંડું;
 પૂછ્યું મેં છે કાંઈ ગુન્હો અમારો, કહોને કંઈ તો કહે કે ઉંડું.
 ગુલાબ ડોલર ગુંથીને લાવી, પૂછ્યું કે બેમા ગમે શું તમને ?
 નયન નચાવી જરાક હાંસી કરી મેં, ત્યાં તો કહે કે ઉંડું.
 હું ચે તોફાની ને એ હઠીલા, નમ્યું ન બેમાં એકેય આપે;
 હૃદય કહે કે કલહ તજી દો, હઠીલી જીભે કહ્યું કે ઉંડું.
 મને રડાવી રડયા હતા એ, હસ્યા હસાવ્યા વિના સિધાવ્યા;
 પછી મેં કાગળ લખ્યો ક્ષમાનો, જવાબમાં એ લખે છે ઉંડું.

સંસાર સાગર—

નાનસેન્સ, એક ડગલું કેમ ભરાય ?

આ ટેન્ડર પગ લચકાય,

મુવા શાફરને શું થાય ?

સ્કુલટાઈમ તો થયો છે જોવર

મોટર નવ દેખાય.

પ્રેક્ટીસ વીણ કેમ ચલાય ? નહીં એડીકેટ સચવાય;

અન્બેલા તો લાવી નથી, આ તડકો કેમ રહેવાય ?

સ્પેક્ટીકલ્સ ભૂલી આવી ઘેર છું, રસ્તો નવ દેખાય;

હજી સુધી રામો નથી આવ્યો, પુસ્તક કેમ ઉંચકાય ?

હવેથી લખવા નહીં આવાય.

સંસાર સાગર—

અમારો બંગલો સાગરને કાંઠે, એકલડાં કેમ કરી રહીએ ?
સીમલા ને અરબીર છેટા રહ્યાં.

કહો હવા ખાવાને ક્યાં જઈએ ?

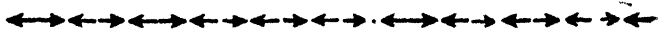
માથેરાન દેવલાલી એવાં ગમે નહીં,

ચાર પાંચ સીઝન રહી થાકી ગઈ;

મોટરમાં બેસવા ગમતા નથી હવે, ક્યારે એરોપ્લેન લઈએ ?
એવણુ અમારી સાથે આવે તો, લાંડન અમેરીકા જઈએ ?

સંસાર સાગર—

છે કર્મકથા મમ ન્યારી રે, હું તો ના પરણી ન કુંવારી.
હું કુલીન કુટુંબની નારી રે, ભર દુનિયામાં દુઃખીયારી.
રસિક પંખીણી રાજહંસી, સંસાર સરોવર રમતી;
હંસ બની કોઈ કાગ આબો, મને છેતરી મૂછી જામતી.
પરણીને બ્યાં બની પનોતી, સુવતિ બની મટી બાળા;
સૌભાગ્ય ગયાં; વિધિ વૈરી થયા, મારે કરમે આવ્યાં કાળાં.
તનુ સળગ્યાં, પણુ મન નહીં સળગ્યાં, લાલચ ગઈ લલચાવી;
કોઈ વિલાસીએ સપડાવી, મને વનવગડામાં રખડાવી,
ખાલી સુધાની બતાવી ગયો, નર નટખટ વિષ પીવડાવી;
વેશ્યાને ઘર વાસ વસાવા, નિર્લજ્જ બાળ બિલાડી.
હસવા ગઈ દુનિયાને, હાથે કરી મેં હાંસી મારવી;
કોને કહું ? ક્યાં જઈ ? મને ગયું છેકળ જાન જાડાવી.

લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ

સિરાબુદ્દાલા— (સીરાજ)

પૂછા કોઈ પરવાનાને !

શમા પર બળી મરવાને, અધીરા થતા એ શાને ?
ન બાળે કોઈ એમાં મળ શું દીવાનાને.
દીપકમાં ઝળકી રહ્યો, અજબ પ્રેમનો રંગ;
સુંદરતાના શોખમાં સળગી મરે પતંગ.

સિરાબુદ્દાલા— (સીરાજ)

એ ગઈ છતાં એની છબી આવે નજરમાં,
આંખો ગજબ બાદુ ભરી ખુંચી જીગરમાં.
દેખાવમાં બોળી છતાં બાદુ ભરી એ,
રાખે હબરો તીર કાતિલ વાંકી ભમરમાં.
ગાલો મહીં લાખો ગુલોની લાલી છુપાવી,
ઉભી'તી નબકત ભરી એ રશકેકમર ત્યાં.
પરવા ન તાબે તખ્તની એ નાબે અઢાપર,
વણમૂલ વેચાયા અમે માશુકના કરમાં.

સિરાબુદ્દાલા— (હુતુનીસા)

મધરાતડી વીતી ગઈ પણ આંખડી હજી ના મળી,
નરેનજર થઈ આકળી દીલબર વિના બે બાકળી.
રશકે કમરની રોશનીથી રોશની આંખી થઈ;
એ રોશનીને શું કંઈ દીલ રોશની ના ઝળહળી.
ક્યાં સુધી કરવી સખર દીલદારને કે ના કહર,
એ સખરમાં ને સખરમાં દીલદાર થઈ ગઈ દુબળી.

સિરાબુદ્દૌલા— (સાખી) સીરાજ

જેવી કરે જે કરણી, તેવી તરત કળે છે,
બહલો ખુરા ભલાનો' અહીંના અહીં મળે છે.
ઉંચે ચડે છે ત્યારે સહુને જે તુચ્છ ગણતા,
પટકાય બ્યારે નીચે, ત્યારે સમજ પડે છે.
હસતાઓને રડાવે, રોતા ઉપર હસે જે,
રોનાર તેને કોઈ, આખર નહીં રહે છે.
આખ્યા વિના ન મળશે, વાવ્યા વિના ન ફળશે,
ઈન્સાફ એજ કુદરત, અહીંના અહીં કરે છે.
આર્થ નૈતિક નારક સમાજ

રા' કવાટ—

જુઓ સ્વામી સમનાં કર્મો કેવાં ફુનીઆમાં ઠર્યાં છે.
ધરે ધર્મ હૈયે તમે પ્રભુ રામનો,
સાર સંસારનો વડીલની સેવામાં છે.
સમજે સપુત એ સાચો બીજો રામ છે.
શ્રવણની ભકિત કેવી હતી બીજમની પશ્ચ તેવી.
કઈ અમર પુત્રો પીતૃ ભકિતથી ઠર્યાં છે.

રા' કવાટ—

હુઃબી કે હરદીઓ કોઈ, ભૂલેલા માર્ગવાળાને,
વીશ્વામો આપવા ધરની, ઉઘાડી રાખજો બારી.
મરીબની કાઠ સાંભળવા, અવરના હુઃબને ફળવા,
તમારા કર્મ નેત્રોની, ઉઘાડી રાખજો બારી.

અતી ઉભસ કરનારા, લીમીરનો નાશ કરનારા,
કિરણને આવવા સારૂ, ઉઘાડી રાખજો ખારી.
થયેલાં દુષ્ટ કર્મોનાં, છુટા જંજીરથી થાવા,
જરા સત્કર્મની ન્હાની, ઉઘાડી રાખજો ખારી.

લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ

શાલિવાહન— (ખાળાએ)

અમર ઠામ જે કરે જગતમાં, તે નર અમર ગણાય,
જગ કલ્યાણે જીવન વીતાવે, યુગ યુગ એ પૂજાય;
મનુષ્યમાં તે જન દેવ મનાય.

આત્મ ત્યાગના ઉજવળ વૃત્તના, ઘર ઘર ગીત મવાય.
જેમ પુષ્પ ખરી કરમાય,
પણ વાસ વિમળ રહી જાય.

કીર્તિવાસના કીર્તિવંતની અખિલ જગે ફેલાય.

શાલિવાહન

હાયરે સુવા મધુકરની જીક છે અપારરે,
કુલડાં થોડાં ચુટ્યાં મેં સોહામણાં.
ગુણીયણ સુલાખ તોય કાંટા ભરેલો,
મોગરો તો માનમાં મરે છે;

અંપાની વાસતો સહેજે સહેવાયના,
કેવડામાં કાંટાનો મારરે—કુલડાં.

કાંટા વિનાનો સુવાસથી ભરેલો,
ડેરે તે હીમશી લાગે;

હીલને ડાહાવે એવો ડાહીયો,

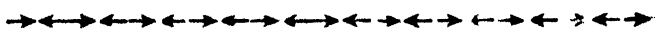
કુંતો કુંચીય એનો મારરે—કુલડાં.

શાલિવાહન— (દક્ષમીના)

સુખની ગણાય છાયા, કમનીય જેની કાયા;
આસન ત્યાં છુપાયા, રમણી મહાન માયા.
મહમદ્દ હસ્તીઓનાં, કુંભસ્થળે વિહારે;
કે લાખ ખડગથી જે, રોકાય ના લગારે,
તે સ્હેજમાંજ સીના, કરપાસમાં કસાયા-રમણી.
અલકાવળીની લટમાં, કે રકત અધર પટમાં,
દ્રમ બાણુની ઝપટમાં, કે ઉલય ઉરજ ઘટમાં;
લપટાય નહીં એવા, નર કોઈ નથી સુભયા-રમણી.
જે સ્વર્ગ હોય સ્થામા, સંસાર સ્વર્ગ સમજે;
જે નર્ક હોઈ નારી, તો જગત નર્ક સમજે,
પણ સર્વ છાંદગીનાં, સુખ દુઃખ ત્યાં છુપાયાં-રમણી.

શાલિવાહન— (ચંદ્રલેખા)

માણું તમારી માયા, કાયા હશે ત્યાં છાયા,
સ્વામીન તમારે ચરણે, વૈભવ બધા સમાયા,
જગની તમે વિભૂતિ, વિભૂતિ કું તમારી સ્વામી
મારા અને તમારા, એવો અમર લખાયા,
વૈભવ બીજાને આપે, કષ્ટો બીજાનાં કાપે,
પરમાર્થે પ્રાણ ત્યાજે, ત્યાગી ખરા ગણાયા.
દીવ સત જેણે બાંધી, સેવા જગતની સામી,
પ્રભુતા સર્વાં જો છવો, જગમાં પ્રભુ મનાયા-માણી.

શાલિવાહન - (લક્ષ્મી તથા ભાગ્યદેવી)

લક્ષ્મી વિગ્ન લક્ષણવંતાની, કીર્તિત નહીં અંકાવાની,
ભાગ્યવિનાની લક્ષ્મી ઘરમાં, આવી તે વડી જાવાની.
લક્ષ્મી તું છે મૂળ દુઃખનું, ત્યાં ત્યાં કલેશ જગાવાની,
અંધળા થઈ ઘરઘર ફરતી તું, સારાં કર્મ તબતવાની.
એકનું લઈ બીજાને આપે, તું પણ છે મોટી કયાંની,
હીકમત છે ઘસ એકજ તારી, હસ્તાનેજ રડાવાની.

(લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ)

પૃથ્વીરાજ—

સંપ વિનાની સુખ સંપત્તનાં, વ્યર્થ અરે અભિમાન;
કુસંપે ખાચું હીન્દુસ્તાન.

નથી દૂર, છે દ્રષ્ટિ આગળ કુસંપનાં પરિણામ—કુસંપે.
અદેખાઈની આગ વિધે અજ્ઞાનો;

પડયો વીર જયચંદ ગની અભિમાની;

પાણીપતમાં પડ્યા પ્રતાપી પૃથુરાજ આહાણુ—કુસંપે

ગયો ત્યારથી ભાગ્ય રવી સંતાઈ,

પરવશતાની ધનધોર નિશા પથરાઈ;

પડી ભારતી ભર નિદ્રામાં ધરી ઉદયનું ધ્યાન—કુસંપે.

પૃથ્વીરાજ—

હો રામજી ઢોરાં ચારીને પેટ ભરીયે,

પરજ્યામાં તો પીડા મોટી, જોતરાં તાણી મરીયે,

એથી ભણું તો વાંઢાપણું કે, નફકરા થઈને ફરીયે—

ક્યારેક જીવ જો ચાળે ચડે તો, મન મનાવા ફરીયે.
મીઠડા બોલી કોયલ સાથે, કાંકરી ચાળા કરીયે—
વાંહ વાઢીને વાંહળી કીધી, લલકારી શું કરીયે,
ગોપી વિનાના કાન અમે તો, અંકલા મુંઝાઈ મરીયે—

પૃથ્વીરાજ—

નથી ગમતી નખરાળી નાર, એતો ખાતે કરે ખુવાર.
નખરાથી એ નાચ નચાવે, એ નારી શું કરીયે !
મોહ લગાડે મનડાને તો, મોત વિના પણ મરીયે;
લોકો કહે મૂંઝાણ સરદાર—
હેહું જોઈને હસતી ચાલે, એને ઝપાટે ન ચડીયે.
આડું જોઈને આંખ મારે તો, ઢગલો થઈને પડીયે;
એથી દૂર રહ્યામાં સાર—

પૃથ્વીરાજ—

હાયરે પીટયે છોગાં મેલી ને મને છેતરી,
મોહમાં ભુલી હું ભાનરે-કેવડાનાં છોગા મેલીને મને છેતરી.
જાતી કુલ વીણવા ત્યાં, વેણી ગુંથી લાવતો,
કાલો થઈ થઈને બાઈ, અમને બનાવતો,
મીઠી મીઠી વાતડી કરી કરી,
પાણીડાં હું જાઉં ત્યાં તો, પાછળ એ આવતો,
કાંકરી મારીને પોતે, હસીને હસાવતો,
થાકી હું ઘડુલોયો ભરી ભરી.

લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ

માલવપતિ—(મુંજ)

હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને, નીગમનાં જ્ઞાન ઓછાં છે;
ન પરવા માનની તોયે, બધાં સન્માન ઓછાં છે,
તરી જાવું બહુ સહેલું છે, મુશ્કિલ ડુબવું જેમાં,
એ નિર્મળ રસ સરિતાથી, ગંગાસ્થાન ઓછાં છે.
પ્રભુય કલહો વહો આંસુ, યુમે આંખી હૃદય સ્વામીન
અરે એ એક પળ માટે, જીવનનાં દાન ઓછાં છે.

માલવપતિ—

(કંટક નવરી)

હાલને મીઠી માળવે જઈએ, માળવે ઝાઝાં માન;
તારી પ્રીતડી જોડાણી મારા જીવથી—

કંટક તારા પ્રેમનો કાંટો વાગ્યો મને આરપાર;
ઝણઝણાવે તું જીવ મારો, કરી ઝાંઝરનો ઝણકાર;—
બોલો મારા રાજવી રાજવી રાણીને શું અપાવશે ?
મોતીડે મઢાવશે કે હીરલે જડાવશે ?

હા માગી લ્યો મહારાણી, જોઈએ તે આપીશ આણી;
કડલાં કાંખી કદોરા, કસખી છાયલ છેલાણી,
એમાં શું ? એથી પણ ઝાઝું માગ, મોહના રાણી,
જો છેલ છબીલી નાર, હું વારી હૈયા હાર.

માલવપતિ—મુંજ

(સાખી)

એક સરખા દિવસ, સુખના કોઈના જાતાથી;
એથીજ શાણા સાહયળીથી લેશ પુલાતા નથી;—

ભાગ્ય રૂઠે કે રીઝે, એની તમા તેને નથી;
એજ શુરા જે, મુસીબત બેઠી મુંઝાતા નથી;—
ખીલેતે કરમાય છે, સરભાય તે લોપાયા છે;
જે ચડે તેતે પડે, એ નીચમ પલટાયા નથી;—
રોયલ નાટક મંડળી.

૨૧' નવઘણુ—

જન શું ગુમાન રાખે, જીંદગી નથી સદાની,
દીનચાર ખીલી ચંદા, પલમાં ડુખી જવાની,
રાવણુ સરીખો બળીયો યુદ્ધે ચડીને હાર્યો,
સીતાપતિ શ્રીરામે, અભિમાન ઉતારી : માર્યો—જન.
જ્યારે ઈંદ્રપદ લેવા, બળિને મતિ જ્યાં વ્યાપી,
વામન સ્વરૂપે ત્યારે, ક્ષણમાં ભમિને માપી—જન.
આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ.

છત્ર વિજય—

હવે હાલો હલામણુ રાજમાંરે કરો કેદની મળ.
હાય લોમાંથી લાલા નીકળ્યાંરે લોગ લાગ્યા ભગા.
જેયું કેવાં લડાવ્યાં લાકડાંરે મળ ચાખો ગગા.

{ રાજ રાખો કંઈ રીત—નહોય પરાણે પ્રીત }
{ બધું ઠીક છે ઠીક (૨) }

રાજને રીઝાવશે તો સર્વ સુખે માણસો,
પ્રેમી પંખીડાને પ્રીતેથી પાળલે.
તેજ બનીને જંડાને ઝુલાવલે—હાલો.

વીર તાનાજી—

મ્હારી ખીલતી ફુલવાડીના જુલતા ગુલાબ,
 રૂડા રસથી છલકાય, રસથી છલકાય;
 રસભોગીની આશ વીણ થઈને નીરાશ,
 રડ્યા કરમાઈ જાય કરમાય જાય. —મારી૦

મીઠી, મીઠી, સુગંધને ફેલાવતા,
 ખેડેક ખેડેક દીલને ખેલાવતા એ,
 મંદ સમીરતણા સ્પર્શ તણો લેવાને લ્હાવો;
 મુવા લચકાઈ જાય, લચકાઈ જાય. —મારી૦

(રોયલ નાટક મંડળી)

એમાં શું ?—

નયના કસુંબી કર આયે,
 શ્યામ બોલો, કીસ ખીધ રચના ખિતાઈ,
 કેનો સોતનને કીની ઢીટાઈ—નનના

બાલ ખિખરે હય, બાલ તિલકના, નયનોમેં નિંદ લરી
 તુલસીકી માલા તુટ ગઈ હય, અબ કરોના ચતુરાઈ;
 બચરનસે મેરી નેહા લગાઈ,
 પ્રીત મોરી છાંડદી;

કુબજા કેા તો બચન દીયો થો,
 અબ કેાનસે મન (૩) લલચાઈ.....નયના.

એમાં શું ?—

કેયલીયાં કુક સુનાવે,

ખીલી વસંત બહાર.....કેયલીયાં.

કેન સખી મોહિ બસંત સુનાવે, મેઝે તલસુ ખારખાર
પાખી પપૈયા પિયુ પિયુ બોલે, પિયા પરદેશી ચાર;—કેયલીયાં.

છયા પિયા ખીન જલે દીન રચના, જોખનવા દીન ચાર,

મયેં નવ જોખના જોગન બનુગી,

પિયા મિલન દુશ્વાર—કેયલીયાં

દેશી નાટક સમાજ

આર્ય રમણી— (દુખરા દુખરીનું કારસ)

બહ બહુ ડહારે આઈવું, અમારે ટારી પીવાની ટાનુરે લોલ.

વાયું જીવાનીનું વાનુરે લોલ

—ટારી પીવાનું

યુ બોય

એન્જોય, આ ટારી પીવાનું ટાનુરે લોલ

—બહ

મને મનરામાં લાગેય મળનુરે લોલ

—ટારી

ખાટી મીઠી ટારી ને ખાટી મીઠી લહેર,

ખાટી મીઠી વાટો કરતાં,

ચીટરૂ માં ચોરાનુરે લોલ

—ટારી પીવાનું

માઈ ડ્રીઅર,

લુક હીઅર,

ખીજું કું કંઈ નહીં જાનુરે લોલ,

પન કાલજું માં કોરાનુરે લોલ—ટારી પીવાનું

આર્થ રમણી— (ફારસ) કીકલી-છામલીઓ.

બેગમરી હુ મારી, જ્ઞાલી કાલજરાની કેર,
મારા જુના પુરાના મોરબેગમરી.

છામલીઓ હું મારો,
હું ગોપી હું માખન ચોર
ખરેખર ડહાણો આપનો ચોરબેગમરી.

લગનના જ્ઞાવા લઈહું લેકીને પહોરના પહોર,
છુખમાં રઈહું કીકલી,
ખહુ ઠા ના નખરાખોર,
મારા જરીપુરાના મોરબેગમરી.

આર્થ રમણી— (ગરબી)

જીવણ નેરે જાવા ફઉં આજ,
વનમા રાતલડી રાખું,

આવડી લાઈખંધની શી હેર,

ઉતારા કરોને આપણે ઘેર,

ઉતારા નેં કરીએ ગોરી,

રે સાથે લાઈખંધની ટોળી —જીવણ નેં રે !

આવડી લાઈખંધની શી હેર,

વાસો કરોને આપણે ઘેર,

વાસો નેં કરીએ ગોરી,

રે સાથે લાઈખંધની ટોળી —જીવણ નેં રે !

આર્ય રમણી—

હુખના દહાડા દેખીને, દઇએ ન દેવને દોષ,
કર્તા તું તુંજ કર્મનો, જીવ તજ દે શોચ
સંચિત તરૂએ ફલ જે આવે,
મનમૂરખ મનસુખા તજ દઈ ભોગવી લેને ભાવે,
સુના સંસારને સમજ સોનાનો કર્મને કોણુ નમાવે,
વિપદ વાદળ ઘેર ઘેરાયાં અમૃત કાં વરસાવે,
નયન તું અમૃત કાં વરસાવે !

કૌન સરસ—

સ્વપ્નેકા રાજ હયે, યહ દુનિયાંમે સાર નહી.
આંખ ખુલતે હી રહ્યા, ઇસ્કે સરોકાર નહિ....ઇસ્કે
બંદે કિસ બુલમેં તું, કરતા હય મેરા તેરા,
ડેરા ઉઠતેહિ તેરા, કોઈ મદદગાર નહિ....કોઈ
તેરા તનભીતો નહિ, અંતમે હોગા તેરા,
માયા બીબર હયે યે, સચ્ચા કોઈ યાર નહિ....સચ્ચા
ખાત ખરસોંકી ચું હી, સોચતા નાદાન રહ્યા
એક પલકે ભી લીયે, હોતા હોશીયાર નહિ....હોતા

કૌન સરસ—

આકૃત આતી હયે મહોંકે ઉપર. નામહોંકે આકૃત કયા હયે,
મહનભી હોતા હય આંકે ઉપર છોટે સિતારોકે મહનસે કયા હયે,
તંગીકા વેસ સખીકે ઉપર, મુજ પાલકે તંગી કયા હયે,

માદન થીયેટ્રીકલ

પુકીં હુર—

દુન્યામેં જળ ધનપાના—કલકે લીયે બચાના,
 ફોલત બી હયે એક ખેતી—જે બોયે ઉસે ફલ દેતી,
 રખ ધન જોડો ફલ ખાના,
 ખુરે દિનમેં ન ભાઈ, ઓર ન જાયા, કામ આતે હયે,
 ફકત અપના કમાયા, ઓર બચાયા, કામ આતા હયે,
 સબલિં હસતે હુએ, મિલતે હયે, જબતક ચાર પઇસે હયે,
 ન પુછેગા કોઈબી, મુફલીસીમેં આપ કયસે હયે,
 મતલબકા ચાર જમાના, કલકે લીયે બચાના,
 નહી રહતી હયે મછલી બી, નહી જળ સુક જાતી હયે,
 જે ફઉલત હયે, તખ તુમ ફલાહો, ઓર દુન્યા બરાતી હયે,
 જે કલસે બેખબર હોકર નહી, હયે આજ આપેમેં,
 વોહ દર દર બીખ માંગેગા, ગરીબી ઓર ખુદાપેમેં,
 મત ફઉલત મુફત ગવાના, કલકે લીયે બચાના.

અફલતું પડીકું—

તમે જે જે ન વાયદા વીતાવજો,
 પીયુ પહેલી પેસેંજરમાં આવજો;
 હાર તોરાથી સ્વાગત શોભાવજોરે—પીયુ.
 સીલકની કીનાર કોઇક વાયલ આછેરાં,
 કોઇકે નવા નાટકના અચ્છા ઓપેરા.
 થોડા હેન્ડબીલ હેર ઓઈલિંગ લાવજોરે—પીયુ.

એક હારમોન્યમ પેરીસનું લાવજેરે,
આવવાનો તાર મમે આગળથી આપજેરે.
તમે સામા સ્ટેશન પર સીધાવજે—પીયુ.

અક્કલનું પડીકું—

આપ પાપડવાડીમાં પધારજો દહેરીલાલ,
મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારૂની દુકાન છે.
રંગરંગીલા ચાલ મારી પાડોસમાં તુલસી કચારાનું નિશાન છે ?
છબમાં ! તુલસીના ઝાડનું નિશાન છે--દહેરીલાલ.
અખંડ અને અલંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો,
હડતાળવાળાનું તોફાન છે, જ્યાં હડતાળવાળાનું તોફાન છે--દહેરો
જેખમ ભરેલું કામ પુરી પંચાત છે, ધાસ્તી છે ! આકૃતમાં
જાન છે, મારા આપ ધાસ્તી છે--દહેરીલાલ.

ઝવડરે મેહફીલ— ગઝલ.

છોટી બડી સુધ્યાંરે બલીકા મેરા કહાડના,
એક સુખ પાયા મયને અમ્માકે રાજમે--અમ્માકે રાજમે
સાથ સહેલીયાંરે ગુડયોંકા મેરા ખેલના--છોટી.
એક સુખ પાયા મયને અમ્માકે રાજમે--ભય્યાકે રાજમે
ગોઠ ભતીબરે સડકે પે મેરા ખેલના--છોટી.
એક દુઃખ પાયા મયને સાસકે રાજમે--સાસકે રાજમે
આધી આધી રાત ચકકીકા મેરા પીસના--છોટી.

એક સુખ પાયા મયને નનંદકે રાજમે--નનંદકે રાજમે

ગીલાસીઆ અધનરે ચુલેડકા મોરા ઘોકના--છોટી.

એક દુઃખ પાયા મયને દેવરકે રાજમે--દેવરકે રાજમે

છોટી મોટી પંચકરે બીચોંકા મોરા ગુંદડના--છોટી.

એક સુખ પાયા મયને સૈયાકે રાજમે--સૈયાકે રાજમે

આધી આધીરાત બાગોંકા મોરા ટહેડના--છોટી.

એક દુઃખ પાયા મયને સૈયાકે રાજમે--સૈયાકે રાજમે

સૈયા હૈ નાદાન મેરા ચેહી તો મેરા ઝેકના--છોટી.

અવહરે મેહફીલ— ગઝલ.

જાતે હો કહાં જાને જહાં,

અભી દીલ તો હમારા ભરાહી નહીં;

અભી ખોસએ લખ તો મીલાહી નહીં.

અભી ગુનચએ દીલ તો ખીલાહી નહીં,

કળ તલક લલા ગમ ખાયે કોઈ;

કીસ તરહાન જાનસે જાએ કોઈ,

ઉસે ખાક લલા સમજાએ કોઈ,

ઉશ ખુત કો તો ખૌહ ખુદાહી નહીં;

કયું હસ્તા હૈ મેરે રોને પર,

નાસેહ ઝરા અહ્લાહસે ડર;

તુ કયા જાને હાલતે ફરહે જીગર,

તુને દીલ તો ખુતોંકો દીયાહી નહીં,

મૈને જો સવાલે વશલે કીયા;
વો “હમદ” મુઝે ચે જવાબ મીલા,
તકદીર મે તેરે લીજબાહી નહીં;
તેરે દરદ છકર કીં દવાહી નહીં,

માદન થીઝમીકલ

આંખકા નશા—

કયોં તોહે જીવનકા અભિમાન હય, હે મુરખ જીવન સ્વપ્ન
સમાન હય,

હો હી દીનકા યહ સુખ સન્માન હય,
યહ સંસાર મુસાફીરખાના—કયોં તુને ઇસકો અપના જાના,
તેરા અન્તિમ ઘર શમશાન હય.

જ્ઞાન રતનકો મત કર મંદા—જીવન હય એક ગોરખ ધન્ધા,
મોહ લોભકા તોડ દે કન્દા,

કરલે કુછ ઇસ દેહમેં જબતક પ્રાણ હય,
જગ હય ચલતી પ્રીરતી છાયા—દુઃખ સુખકા હય ખેલ ખનાયા,
સખકો ઠગતી ઠગની માયા,
જો ઇસકે છલકો સમજે, વો સુજાન હય.

દેશી નાટક સમાજ

દેશ દીપક—

ગઝલ.

લાખખો અહિં ચાલ્યા ગયા, લાખખો ખીજા ચાલ્યા જશે,
માટી તણી આ જાંઘગી, માટી મહીં માટી થશે,
મારી ખીજાને માનવી, મનમાં કુલાતો ના અરે,
કાળ કેઈનો તું થયો તો, કાળ તારો કેઈ થશે.
કહેજો અમારી માતને કર્તવ્ય પથે હું મર્યો.
નહિંતો ખિચારી જાંઘગીભર વ્યર્થ આંસુ સારશે.

હશીનોકા મુજરા— નવું ગાયન.

ચલી ઉલટી હવાયે જહાનમેં હાં દસવી જોડલી ગઈ કબ્રસ્તાનમે
વારે સાતીર ખુબહી ખીગડા તેરે ઘરકા કામ—

ઈફત્યારી ઔર શહેરીકા હો કેસે ઇનતે જામ

કેસે રાઝે રખું મેં રમજાનમે.

જેરુ મર ગઈ પાંચોને તો ઘરસે નીકાલા

ઈસસે ચારો ખુબી કેસી કરકે મું કાલા

પડે સરકારી તાલે મકાનમેં.

જોડતા હું હાથ સાતીર ચશ્મ આપને નમ કરે

કુછ જીયાદા ઔર કુછ મામુલી ઔર કુછ કમ કરે

જીતને સટેખાજ હય ઈસ જાહકા કુછ ગમ કરે

રેસકે જીતને ખેલાડી વો મેરા માતમ કરે

એકને લાઠી એકને ઢાસા એકને મારી લાત

એકને મુછે એકને દામન એકને પકડા હાથ

યે ઇજ્જત હીંદુસ્તાનમે.

જોડ મર ગઈ સાતીર લાઈ હો ગયા પરેશાન

પાંચેકો તો ઘર મુખારક ઉસકો કબ્રસ્તાન

હમ ભીત કીયે લગાયે મસાનમે

કકડયાં તો ખા ગયે કડવા કરેલા રહે ગયા

આયા ફેલાદી ઝાઝ જીજી તુફાનમે.

રોયલ નાટક મંડળી

સોનેરી બાજ—

(હોળી)

કાના તોસે હોળી લરાઈ કયું રે મેરી ચોલી છુઆઈ—કાના

લાલ ચુનરીયાં લાલથી ચોરી કરત ચતુરાઈ

લાલ ગાલપે કપટી કનૈયા, ચુંબન દે શરમાઈ

—સુદ બુધ મોરી તુંને હરાઈ—કાના

લાલ ગુલાલ ઉડાયો બદન પે સ્નાનકો મયે લલચાઈ

ચીર ચુરાકે ચડયો તું કદમપે તોહે શરમ નહિ આઈ

શ્યામ મેં તે નાર પરાઈ—કાના

દેશી નાટક સમાજ

વીર પુજન—

(સીકંદરના ચાર ફરમાન)

(૧) મહારા મરણ વખતે બધી મીલકત અહીં પથરાવજો

મહારી નનામી સાથ કપ્રસ્તાનમાં પણ લાવજો

અર્થ—જે બહુ બળથી મેળવ્યું તે લોગવી પણ ના શક્યો

અખજોની મીલકત આપતાં પણ એ સીકંદર ના બચ્યો

(૨) મહારા મરણ થાતાં બધા હથીઆર લશ્કર લાવજો

પાછળ રહે મૃત દેહ આગળ સર્વને દોડાવજો

અર્થ—આખા જગતને જીતનારે સૈન્ય પણ રડતું રહ્યું

વિકાળ દળ ભુપાળને નહીં કારથી છોડી શક્યું

(૩) મહારા બધા વૈદો હકીમોને અહીં બોલાવજો

મહારા જનાનો એજ વૈદોને ખસે ઉચકાવજો

અર્થ—દરદીઓના દર્દને દફનાવનારે કોણ છે ?

દોરી તુટી આયુષ્યની તો સાંધનાર છે ?

(૪) ખુદ્દી હથેલી રાખતાં જીવો જગતમાં આવતાં

ને ખાલી હાથે આ જગતથી જીવ સહુ ચાડ્યા જતાં
અર્થ—યૌવન કૈના જીવન કૈના જરને જગત પણ છે કૈના
પરલોકમાં પરીણામ કૈણશે પુન્યના ને પાપનાં

*

*

*

*

વહે શાસ્ત્રો અમર આત્મા, મરણની ખીક શા માટે
અમર છે એક પરમાત્મા મરણની ખીક શા માટે
શરીર આ કાચનો કુપો, તરત જો તુટવાનો તો
સમર માંહે અમર થાજો, મરણની ખીક શા માટે
જનમતો ને કૈના થાતો, કૈના થઈને જનમ લેતો
વિધિનો તંત્ર એવો તો મરણની ખીક શા માટે

સરદારખા—

દશા કરે તે કોઈ ન કરશે, મુરખ કરે અભિમાન,
પ્રાણી ગિચાં તુચ્છ મગતં કાળ કથા અનબાણ
હુંપદમાં મરડાઈ મરે પણ ધાયું કરે લગવાન—દશાં
નિરધનીયાં પગમાં ધનવંતા ધની થયા લાચાર
સદા સુખી કે સદા દુઃખી નહિ કોઈ જગમાં રહેનાર
કુંપળ હસ્તી પાન ખરંતા, તે પણ છે ખરનાર
સત્ય ટેક ખાતર જે સહેસે, આકૃત અપરંપાર
નામ અમર રાખે તે જુગ જુગ જન્મ્યું તેજ જનાર,
નાહક અકીન છોડે નીજ જન, સત સાહય કરનાર.

અહલ્યાબાઈ—

રાજ સમી સાંજના આવજે, સામી સડકપર બંગલો,
મીઠા મહેમાન આજ આવજે રે—સામી૦

પ્રીતી સરવરની પાળે પાતળીયા;
અમીરસ પીજે પીવરાવજે રે—સામી૦

કયાને કયારડે બહેકે કરતુરી,
હોરખડાં હુટજે હુટાવજે રે—સામી૦

દેશી નાટક સમાજ

વલ્લભીપતી—

માયા કોઈની ના થઈ; પિયુ ચેતે પગલે પગલે,
કંઈક મુકી ચાલ્યા મહારાજ, અહીંની અહીંજ રહી,
કાયા માયા કોઈની; રાખી નહિં રહી

કંઈક કમાયા લાખ, કરોડો, શુન્યની શુન્ય રહી,
પરમારથમા વાપરી લક્ષ્મી તેજ ખરી.....

વલ્લભીપતી—

ઝટ બચો ચંદન હાર લાવો, ધુંધટ નહિં બોલું હું.

મને લાગ્યો એ હારનો નેડલો, તમથી નહિં બોલું હું.

મોંઘી તારી માગણી, મોંઘા તારા મૂલ.

મોંઘી તારી પ્રીતડી, મેં કરતાંજ કીધી ભૂલરે,

ધુંધટ ઝટ બોલોને.

મોહન મેં તો માંગીયો; મોંઘા ચંદન હાર,

લાવો હાર પછી પીયું તમે, હુટો જોખનીયાની બહારરે.

વક્ત્રબીપતી—

મીઠીને મધુરીરે જોખનિયાની વાતડીરે;
 જોખનિયાના ચાળા કદી ન છુપાય,
 શરમીંદી સાહેલીરે, જોખન વનમાં સંચરીરે,
 હાંરે મુકો કેડો મને કંઈ થાય,
 આંખલડી રંગાણીરે નાવલીયાના રંગમાંરે.
 હાંરે સખી શાને ચડાવો આળ.

વક્ત્રબીપતી—

રસીકજી રંગીલા છેલાં
 રસબીના તારા છે નયનીયાં મારા વહાલમાં—રસીકજી
 પાટણુના પટોળા લાવો હીરા કંકણુ બોડ;
 અતલસ અમદાવાદી પહેરી ફરવાના છે કોડ;
 સુરતી જરીઅન સાડી સોહે આંજરનો ઝણકાર;
 તસતસતી ચોળી સીવડાવો મહારા હૈયા હાર.

વક્ત્રબીપતી—

ગઝલ.

ખાલી હતાને ખાલી થયા લાઈ ખાકી રહ્યું અહીં કાંઈ નહીં
 ખોટી છે માયા ખોટી આ કાયા ખાલી કુલાયા કાંઈ નહિ
 બુઠની ખાજ છે બધી આ નામ નીશાનો કાંઈ નહિ
 કાળની માયા વાદળ છાયા વીતી જવાની કાંઈ નહિ
 જર બેઝ ને જોખન જીવન ખાખ થવાનું કાંઈ નહિ.
 પંચ ભુતોનો પિંડ અરે આ રાખ થયો કે કાંઈ નહિ.

શાહ કે ચોર—

ગરબી.

ગંગા પ્રદેશની માટી મંગાવો

ચોરડા લીપાવો પરસાળો લીપાવો

સાસુ સંદેશેને નણદી કાગળીએ,

જેઠાણીને આપી તેડવા જાઓરે પીયુડાળ.

સાસુને સાલ્લો ને નણદીને વાયદો.

જેઠાણીને દક્ષીણીના ચીરે પીયુડાળ.

સાસુ ખાઈ જાશેને નણદી લઈ જાશે

જેઠાણીનાં કાલ પાછાં આવેરે પીયુડાળ.

શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ

અખજોનાં બંધન—

પ્રીતકે ફંદ નહીં પરના,

જાનપેં આકૃત આયેગી

દિનભર રો રો જાણના

પ્રીત કિયે દુઃખ હોત હે

પર પ્રેમી લપટાય,

દીપ તેજકો દેખકે

પરવાના જર જાય,

પ્રીતકે ડંખસે સખ ડરના

સાવન ભાદો અસવન બરસત

બિયોગમેં મરના,

બિકટ પંથ હે પ્રીતકો ચામેં

પેર નહીં ધરના.

—પ્રીતકે.

—પ્રીતકે.

—પ્રીતકે.

અબજોનાં બંધન— (એન્સ ઇંગ્લીશ)

એટિકેટ ઇંગ્લિશ સોસાઇટીકા હય,
 બેટે નાચો અયસે હાં પોઝિશન.
 પહેરો સૂટ, ખાઓ ખૂટ, જાના પાગલખાના,
 ડિયરી ડાલી ગાના,
 ખુરસી ટેબલ પર મર જાના,
 અબ તું છાડ બટાટા ભેંડી બેંગન,
 બિલ્લીને ચુડા પાયા બસ ભરપાયા,
 સમજા ન તેરી સરગમ,
 કુટા પુરાના પડધમ,
 રેઇસકા હય આયા સીઝન,
 બિસ્કીટ ખાના, સોડા પીના,
 લીખુ ચૈાર જીજર.

—ટેક.

અબજોનાં બંધન—

ગમે ના બાગનાં ગુલો, ગમે ના ફુલવાડી,
 ગમે કોઈ ના માળી,
 વનોમાં વાયુની વાતી ગમે એ દહેર વ્હાલી,
 ખુદાઈ જ્યાં છુપાઈ.
 છલાવ્યા ભોગસાગર, ના તૃષાતુરને મળ્યું પાણી,
 ઉતાર્યાં સ્વર્ગનાં સુખડાં, ભૂખ ના ખરી બાણી;
 ચહું આનંદ અંતરના, નહીં માયાની મહેમાની,
 નહિ સંગીતના જલસા. ચહું હું સ્નેહની વાણી.

પ્રાણુ વેલી ઘેલી ઘેલી વનોમાં ફેલે કેલી,
અલખેલી નવેલી,
વનોની વાસી મહેલોમાં ગઈ મુંઝાઈ છેલી,
દીવાની થઈ અકેલી

—ગમે ના.

અખજોનાં બંધન—

ગરીબી જ્યાં વહે નંદા, પ્રભુના ત્યાં ખરા બંદા;
વરે ત્યાં કીર્તિ આનંદા, સરે ત્યાં સ્વર્ગની ગંગા.
ગરીબીએ લખ્યા ઇતિહાસ, ગરીબીની વિધાતા દાસ;
ગરીબી છે જીવનની આશ, ગરીબી છે જગતનો શ્વાસ.
ગરીબીથી વિવેકાનંદ, ગરીબીથી દયાનંદ ચંદ;
ગરીબીમાં હતા ગોપાલ, ગરીબીમાં દીપે છે લાલ.
મહા જે હિંદવાસી નામ, ગરીબીનાં કર્યાં પયપાન;
ગરીબી હિંદ દાદા પ્રાણુ, ગરીબી ગાંધીજીના જન.

અખજોનાં બંધન—

—ખેશો લઉં મુખડે મુંદર વા !

જેસો ચુમે જમર કમલ,

—નફ્ટ નિર્લજ,

વંઠલ વાનર,

—હાં વારી બાઉં તિરછાં નેનન વા । —ખેશો.

—અધરપાન કરતો નાહીં;

—જગર જામ પીવણે ક્યાંહિં ?

—શરમ લાજ ગઈ લુટાઈ,

—અજબ આજ ચુમી લગાઈ,

વા ગુલી તોફાને ખેળન ગળ્ગર વા ! —બોશો.

અખબોનાં બંધન—

હૃદયનો આપણે સંદેશ,

ખનીને મેઘહૃત બહાલા;

કરીને નાથને વંદન,

ચુમી પદપંકજે ખ્યારા.

સ્મરણ દેણે એ કુંજોના,

વસંતે જ્યાં વસ્યાંતા રયામ;

કર્યાંતા જ્યાં રસાલાપો,

હસ્યાંતા જ્યાં મધુરાં તાન

વીંધીંતી જ્યાં અમીધારા,

છુટયાંતાં નેનનાં જ્યાં આણ;

લઈ ચાલો પ્રિયાને ત્યાં,

સનત જે હો ખરા મમ પ્રાણ

વિજય ધ્વજ—

ધર્મ સંકટમાં સર્વદા; સમશેરને ધરનારા,

ધન્ય ધન્ય એ દેવી અવતાર;

નીજપ્રાણ પ્રબલકાળ; રાજતાજને તજનારા;

સાચા એ શુરા સરદાર;

આત્મભોગ આપી, રણ યજ્ઞમાં હોમાય છે,
એવા એ અમોલ રત્નો, રવર્ગમાં પુજાય છે--વાહવાહ
એવા દેશ ભક્ત પાવનકર, વીરનરનું અષ્ટ પ્રહર,
યશોગાન ગાતાં નરનાર,
ક્ષત્રિધર્મ ધારી, અંત અધર્મીનો લાવતા,
ધન્ય એવા જનેતાના, દુધને દીધાવતા--વાહવા
એવા રણધીર, 'વિજય ધ્વજ' ફરકાવી જીવનભર,
ભારતમાં ઠંકા દેનાર.

વિજય ધ્વજ— (કેમીક)

જેના ગુલામ જેવા ગાલ, ચપળા જેવી ચંચળ ચાલ,
જેનું વિશાળ સુંદર ભાલ, તે પર વાંકડીઆળા વાળ.
જેની આંખલડી અણીઆળી, તે પર શોભે ભમર કાળી,
રૂપમાં રંભાથી રૂપાળી, લલના લાવીશું લટકાળી--
હુંતો ખોળી ખોલકી લાવું, મારા દીકરાને પરણાવું,
મારે નથી પરણવું આવું, છોડો બે સુર ગાવું,
(ત્યારે રૂપાળી ખેરી નહીં ?) (ના ગુણવાડી લાવો અહીં)
(કહો હવે કહેવું છે કંઈ? કેવી બેઠાએ તે ભસી મરને,
લેંસના ભાઈ)

(ઉઠ કહું તો ઉભી થાય, બેસ કહું તો બેસે)

(પતિ આજ્ઞા ઉઠાવીને અગ્નીમાં પ્રવેશે)

(એવી લાડી કયાંથી લાવું, ફાટી મુઝ્યા બને,
મારૂં કહ્યું મારી બેટા. પરણ તારી માને)
ઝેરી એક બલા દુનીઆમાં; મારે સાંબેલાનો માર;
પ્રાણીઆ લજ લે ને કીરતાર; આતો સ્વપ્ન છે સંસાર....

વિજય ધ્વજ—

વાંકી વળીને શું ભેતી ? વળી વળી
ખોવાયું શું ? આળસુલુ, મનડાનું મોતી,
જડશે બહેન મોતી એ; ગોતીશ બે પ્રેમથી;
બેડાશે બુદ્ધિતથી; મોતી આ હેમથી.
નહી હામ દેડાની મોતી.....ખોવાયું.
તમને હસવું ને; મારૂં મનડું મુંઝાય છે
દીલને દીલાસો દઈ; પ્રેમી પ્રાણ બચ છે;
ગુણીયલ એ લાવીશું ગોતી.....ખોવાયું.

વિજય ધ્વજ—

મરવું તો પતી ચરણે મરવું; તરવું તો પતી ચરણે તરવું
પતીનું ધ્યાન સદા ધરવું; પ્રભુ સમ પતીનું પુંજન કરવું
“ટેકી ટેક ન મુકશે; કરો કરોડ ઉપાય;
રણબેલા રણમાં ચડે; ટેકી નહી છુપાય”
ટેક શવણ રણ પડયો; ટેકી સીતા નાર;
કુટેકે કુળ કુળ થયું; સુટેકે જયકાર....

વિજય ધ્વજ—

નાચ.

અજ લાગીલો, મોરી બન નેન કટારીરે.....
 છુરીનમારી, કટારીનમારી, નમારી બરછી તલવાર,
 લોહુકા નહી ખુંદ નીકસા, તનક નેના નાહી લાલ,
 કીસતરાંસે કરદીઆ, ચારો કલેબ પાર પાર,
 હુશ્મન નાહી, બેરી નાહી, મારન વાલા દીલદાર....
 થાવસે નહી, દીલએ ખીછડા, મીલ ગયા હૈ, ઓર ચાર,
 તુહી મૌલા કર, હકીમી કરદે, બેડા પાર પાર,
 કોઉ ખતાવે, કોઉ મીલાવે, સૈયા ગુલે ગુલબર,
 નેન કટારીરે.....

વિજય ધ્વજ—

બધી દીલની આશાઓ, દીલદારમાં છે,
 રવર્ગ સુખો સમાયાં, બરથારમાં છે,
 જે પતીની પુંજરી, છે પ્રેમદા સદા,
 જેની સ્વામીમાં વૃત્તી, રહી સર્વથા,
 એવી દેવીનું પુંજન, સંસારમાં છે.

વિજય ધ્વજ—

કુદરતના રંગ, અજબ પળપળમાં,
 સકળ જીવને, જીવન મહી ખતલાવે,
 શાં શાં સવીતા પ્રભાનાં, શોનેરી કીરણ,
 એ સમય પલટતાં દીસે, અસ્ત હાં થતાં,
 અકળ કરમ તણી ગતી દરશાવે....કુદરતના.

દેશી નાટક સમાજ

દેવી હોથલ—

આવો મારા કાળજની ફેર, તમે લાગો લટકાળા, અતિ બહાલા,
 ખ્યારી મારા ચીતડાની ચોર મને વાઝ્યાં નયન બાણુ તારાં,
 રનેહી સુબળ છો, પ્રાણુની આ પ્રાણુ છો,
 બહાવરી બનાવી નંદલાલા—આવો.

ભાવથી આ ભેટવાનું, મીઠું મીઠું લાગે,
 તેથી મનડું, મળવાને વધુ માંગે,
 આવો આવો પ્રાણુના આધાર, ભલે ભેટવાને,
 ભેટવાથી દુઃખ દુર લાગે,
 ખ્યારા હું પતંગની છું ફેર,
 દયા લાવો, લટકાળા પતિ બહાલા.

દેવી હોથલ—

સાહેબાજીરે રૂડા ઉતારા આપને,
 પંખી અમે પરદેશનાં જીરે.....
 આવશું જીરે આખવા પ્રેમની શાખો,
 જ્યારે તમારા દેશમાં જીરે.....સાહેબાજીરે....
 આ ભવ રસભર ફલને પામી,
 ભવ ભવ લેવા આવશું જીરે
 દેશ અમારો રસભર આખો, રસના ખ્યાલા પાશું જીરે
 રસીયા રાજ થાશું જીરે
 ગુણ તમારા ગાશું જીરે.....સાહેબાજીરે....

દેવી હોથલ—

(હોથલ)

હે સલુણી રીસાવો નહિ, તલસાવો નહિ.
નયન કમળથી, તીરછી નજરના કોમળ હૃદયપર માર,
તીર તો ચલાવો નહિ....

મતલબની રૂનીયા બધી, વીકટ પ્રેમનો પંથ,
સ્નેહ કરી અળગા રહે, એવા પુરૂષ અનંત,
સજ્જન પ્રેમી બણતા, વિકટ પ્રેમનો પંથ,
સાચા પ્રેમી લાવતા, એજ પંથનો અંત,
પરજ્યા પણ સીધો નહિ, સ્નેહ તણે કંઈ સાર,
પથ જીવનને ગાળતાં, પ્રેમ વિના નરનાર.
બહાલી તારા વેણમાં વશીકર્ણ દેખાય,
ચુરમી લેવા અધરથી, હૃદય અધીર થાય.

દેવી હોથલ—

રાગ--ગઝલ. ઓઢો

કરે જન સ્વર્ગની વાતો, બતાવો સ્વર્ગ છે તે ક્યાં,
હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમી જ્યાં, વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં,
પરસ્પર પાક દીલનાં પ્રેમીઓ દીદારનાં તરસ્યાં,
ક્ષમાને શાન્તીની બેઠી, વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં....
સદા જ્યાં સ્નેહનાં ઝરણાં, વહે છે કમળ નયનોથી,
સનમએ માનજે નકકી, વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં,
હબરો વીક્ષ જે નડતાં, નથી જે જીગરથી બુઢાં,
નહિ તે પૃથ્વી પલટાતાં પલટતાં સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં.

હેવી હોથલ—

બોલો બોલો રસીલી, જરા બોલો ધુંધટ,
 તારા ઘરના, ગુલામ થઈ રહીયે....રસીલી તારા....
 લાંબે લાંબેજ લગાર, હું તો પતીવ્રતા નાર,
 એક અગળાની લાજ નવ લઈએ....ગરઘવજી મારા....
 જોઈ તારા ઠમકો, ને જીવ મારો જાય છે.
 મથુરાનો માંકડો, આ જીવ મારો ખાય છે.
 હાય મારા કાળજીમાં કાંઈ કાંઈ થાય છે.
 હર મેરે હર, તારે. હાથ ગંધાય છે,
 છોડો છોડો હડકાયા, જાણ્યા જાણ્યા ધુતારા,
 એક બાળાને દુઃખ નવ દઈયે....ધુતારા.
 ધુંધટો મુકોને બહાલી, ધુંધટો ઘર ઘાટ્યાં,
 કરી ઇશારા પરનર સાથે, સાંજે ફરવા ચાલ્યાં,
 મનને ભાવે ત્યાં જઈ માલ્યાં.....બોલો.....

હેવી હોથલ—

(કચ્છી ગાયન.)

છેડો છડરે કાનુડા, મુજે ઘરે કમ આય,
 છેડો છડરે ધુતારા, મુજે ઘરે કમ આય,
 કાન અસીં મૈયારી, કંસજી તું પુતર નંદરાય,
 કાન પોંઘાં ગીટેમે, તોતોજી કુરો કંધી માય,
 જેડલુ મડે હલી, વધ્યુ, રોકી રખેતો કુલાય ઈંપુલાય,
 જો સુણધો કંસરાય, તો થીંધી વાય વાય.....છેડો.

સાખી.

એડો અસંધો કીંથીયે, ગાયુબ ગોવાળ,
 ઇનસેતો મું ના અચું, હીન મારગ નંદલાલ,
 ન્યારીધી નણધીં મુજી, સસકીં ગોઠીલોક,
 મારીંધી મેણાં મુકે, લજવીંજે નારોક,
 તડેતોકે મુજી મૈયારી હકડો રહ્યો ઉપાય,
 હથ્ય જોડીને લગહણે તો કુંવર કનાજે પાય.

વીર રાઠોડ—

મીઠી મીઠી વાણી મારાં પ્રેમી પોપટ, તારા
 વચનોથી પરવશ હું થઈરે,
 નીશાનીથી બંધાણી મારા નાથની, સદા હું તો,
 પરવશ થઈ હું તો વાલમાં.
 જોઈ છપી તારી, મને કંઈક કંઈક થાય છે,
 હાય તારા ઇશકમાં, આ જીવડો મુંબય છે.
 ફત્તે કરીને તમે આવજો, સલુણા વેહેલા,
 કુલે વધાવું તમને, હાર હૈયાના સમજીને.
 એને આપો રબ પછી કરશું મળ,
 મરે ચંદન તો ચંદા આ મારી થશે,
 હાય ચંદા તારા ઉપર ડખ્ખલ આફરીન છે,
 આ બંદા....મીઠી.

વીર રાઠોડ—

લટકે ચટકે બની કામણુગારી નારી, સર્વેને માંડે
 નયનોનો માર, નોતમ નખરા કરનાર,
 હું મોહક મનહર મદમાતી મલકાતી છું ગુલનાર-લટકે.
 નેન કટારી મારીને, ભારી નરને કંડે લાચાર,
 શાણી રંગીલી છેલછબીલી, બેબે ન ખાતી હાર.
 છે મ્હારી મનહારી ગતી ન્યારી.
 બેઠ ભાન બુલે, પડે મોહ, ઝુલે રૂપરંગ ડુલે,
 કદી તું બુલે-ના-ના....લટકે ચટકે બની કામણુગારી નારી.

વીર રાઠોડ—

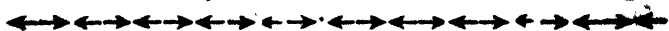
(સાખી.)

ધન્ય ધન્ય છે દુર્ગાદાસ આશ છે ત્હારી એક બળવીર
 કર્મવીર તે મંડે ભુમીનું જાતું રાખ્યું નીર.
 મુક્તિ કર જટ મારવાડની સત્યસીંધુ મહાવીર,
 જાઓ સીધાવો સુખે બાંધવો ધરી હૃદયમાં ધીર
 શ્રીવર કરશે સ્થાય સર્વને શરણે રાખો શીર....ધન્ય.

વીર રાઠોડ—

(મારવાડી ઝુલનું ગાયન.)

એ મારો લાડોજી મુંબઈ શહેરશું, આયો જી-જી-જી
 એ મારો વાલમજી બાબુબંધ બેરખી, લાયો જી-જી-જી
 નણ્ણી જાએ હાવરે, જેઠાણીએ જગડો માંડયો જી-જી-જી
 હે દેરાણી કેમે મને ઘાઘરો ધુધરીવાળો અઠે દીલાવો જી-જી-જી
 હે સરહારી તારી મુછો, ગદ્દા પુન્છો, જેડી લાગેજી જી-જી-જી

વીર રાઠોડ—

(સાખી)

ભુલા પડતા ના જમર, જોખન વન મોઝાર,
હૈયા કેરે હિંચકે, હીંચોળું દીલદાર,
આવોને હો, વાડીના મીઠા મોરલા,
હૈયાના આસન હું આપું, મહોલે પધારોને વાલમજી,
આપણી પ્રીત વધારોને, હો વાલમજી.
(સાખી.)

મનહર મુઝ્યા નારને, મોતીના શૃંગાર,
મન મોતી મુકી, ખીજું ઇચ્છું ના દીલદાર....આવોને

ઝોકજ વીર—

કામે કારી કટારી મારી, ખીલ્યાં જોખનીયાં
હાં મારા જોખનીયાં હાં.
ધારી ધારી જોઈ મૂર્તિ, ખ્યારી થાક્યાં
લોચનીયાં, હાં મારાં લોચનીયાં હાં.
ચંપકવરણી મન વશ કરણી
પીયુષ ઝરણી સ્નેહ નીસરણી
પાણી પાણી થઈ હું હારી, ભીંજે ચુંદરીયાં,
હાં ભીંજે ચુંદરીયાં હાં.
ધું મૃગનયની નાજુક વયની
રસિક હૃદયની ખ્યાતી પ્રણયની
સુનાં સુનાં ખીચુ વિના, સુનાં મારાં મંદીરીયાં
હાં મારાં મંદીરીયાં હાં.

એકજ વીર—

જે જીવ જાતાં પણ, કદાપી ધર્મને તજતી નથી,
 નિજ સ્વામી કેરા રાખને, અંતર મહી ધરતી નથી.
 જે નારી ગૃહમાં શાંતિને, આરામ પણ પ્રસરાવતી,
 પતિના સુખે સુખ માનતી, ને પુણ્ય પંથે ચાલતી.
 જે સદગુણ આભૂષણોથી, પ્રાણને વિકસાવતી,
 નિજવાણીના માધુર્યથી, પતિ દોષને વિસરાવતી.
 જે સ્નેહની પ્રતીમા બની, આદર્શ જીવન ગાળતી,
 સીતા સુકન્યા પ્રતિમ છે, તે સુંદરી સાચી સતી,

એકજ વીર—

કૌમુદી શીળીગણાય, કોકિલા મીઠી મનાય,
 જુદા સૌ મુજને થાય અનુભવો સખી.
 ચિત્તમાં ન પડે ચેન, ઘેરાયાં રહે નેન,
 નિદ્રા ન આવે રેન, સમજવું શું સખી.
 સમજાઓ એકે હૃદય, ચંદ્રથી બળેકાં,
 સમજાઓ એક ચિત્ત પ્રેમથી ચલેકાં.
 સમજાઓ એકે ઉર, આમ ઉછલેકાં,
 પુછો જઈ કુમુદને કે, ચંદ્રાથી ચળેકાં.
 પુછો જઈ ભૂંગને કે, પુષ્પમાં મરેકાં,
 પુછો જઈ સરિતને કે, સાગરે મલેકાં.
 યૌવનની ખીલશે બહાર, પ્રેમનાં ઉઘડશે દ્વાર,
 ફીલના ખેંચાશે તાર, સમજાશે સૌ સખી.

એકજ વીર—

આલી જોને દાડી દાડી, મોડા આવે મારા ભરથાર;
સમી સાંજની આંખ તણાય, મળે મોડી રાતે મનહાર—આલી.
વારેવારે જઈ ખારીયે જોતી. ખાનાં કરીને હજાર,
ઉભાં ઉભાં પગે ઉતરે વાણી, ડોક દુખ વારવાર—આલી.
હસતી હસતી હું જતી સામે; આવે જ્યારે ઉરહાર
આડું જુએ અલખેલડા ત્યારે, કાળજે વાગે કટાર—આલી

એકજ વીર—

કોઈ તરસ્યાંને ના તરસાવો (૨)
દયા તણા સાગર હો તો, કોઈનાં ના નાવ ડુબાવો—કોઈ
તરૂંવર સમ ઘેરી ઘટાશી, શીતળતા સ્થળ સ્થળ લાવો,
જશે જન્દગાની, આખર થાશે પસ્તાવો—કોઈ
સાગરના કાંઠે કોઈની તૃષાના છીંચાયે,
સરવર જળ આછાં પીતાં તૃપ્તિ પમાયે
જીવન પરમારે પંથ વીતાવો, બુદ્ધ્યાને માર્ગ ખતાવો,
અવસર નહિ આવો—કોઈ.

એકજ વીર—

જુરા છે મોહ બાણના માર,
વાળ્યા તે સૌ યાદ કરે છે, બુલે નહિ લગાર—જુરા.
ઘાયલ એના ઘાવ વખાણે, એમાં પણ એ મળજ માણે;
રસનાં ઘોયાં એ રસ જાણે. ખીજ ન જાણે લગાર—જુરા.
ભર ઉનાળે શિતળ થાતો, ભર શીયાળે બળતા,
ભર એમાસે તરસ્યા મરતા, એ ઘાના ખાનાર—જુરા.

આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ

સંસાર લીલા— (ફિશન) શેઠાણી.

કુલી કુલીને હું ફરતી, બની ફાંકડી નાર,
કોણ છેખરાખરી કરનાર,
તીજેરીઓની ચાવી લઈ, થઈ શેઠાણી નિરધાર
હવે હું રૂવાબથી રહેનાર,
અત્તર લીધાં હબ્બર હોનાં;
ઓટો મોહીની; બાવી હોના.
લાખ ટકાના જોખન માટે,
કરોડોનાં હથુગાર, હાયબી મારી અપરંપાર.

સંસાર લીલા— (હાલરડું કીકાને)

અલુંલું હાલ હાલ હાલ અલુંલું હાલ;
સોનાનું પારણું મંગાવું રે હાલ હાલ હાલ
મારા કીકાને જુલાવું રે હાલ
છાનો મારા વીર, ભરી આવું નીર
પછી તને હેતથી હલાવું રે હાલ (૩)
ભાઈ છનો, બાપા છનો, અરે છનો રડયા છનો,
ફૂડાં રમકડાં રમવાને લઈ આવું
ઝગમગતાં ઝલલાં બે દરજન મંગાવું.
ગોવાથી આયા બોલાવું રે હાલ હાલ હાલ
આયા ઈધિર આવ, બાબા ગાડી લાવ,
બેબી રેતા હય, શીરને લે બાવ, અલુંલું હાલ હાલ હાલ.

સંસાર લીલા—

(સરસ્વતી)

ન જીવણ પ્રાણમાં બાકી ન ચેતન તન મહીં બાકી
છતાં એ નાથમાં મારો અચળ વિશ્વાસ છે બાકી
જગતની હું નથી સ્વામી, જગત મારું નથી સ્વામી,
તમે મારા ન જો સ્વામી બધી એ આશ છે બાકી;
જગતનાં બંધનો તુટ્યા, નયનમાં આંસુઓ ખુટ્યાં,
જીવના તાર છે તુટ્યા, રે છેલ્લો શ્વાસ છે બાકી.

સંસાર લીલા—

ભોળી હું જગમાં ભુલીરે જુઠા જગમાં
ફેગટ ફેશનમાં ફુલીરે, જુઠા જગમાં.
ઝાકળને મોતી જાણી, અળખા હંસી અટવાણી,
પહેલાં પરખ્યું નહીં પાણીરે....જુઠા....ભોળી.
નરદંલ પ્રેમમાં ડાલે હું તારો એમજ બોલે,
મુખ અમી અંતર વિષ ઘોળેરે....જુઠા....ભોળી
દેખ્યા વિષુ ડગલુ ભરીએ, લવરણમાં લટકી મરીએ,
બેઠ પાત્ર પ્રેમ તો કરીએ રે....જુઠા....ભોળી.

દેશી નાટક સમાજ

દેશ દીપક—

મિથ્યા યશો લવિનાં

વિધિની, ગતિની, નવ ગમ પડી....કદી પડેના
લખ્યા જે લલાટે લેખો....કો'ઈ ફરેના

કળી ના-શકે કો પ્રાણી....હરિની ઘટના

દેશ દીપક—

(સ્વપ્નાં)

સખી સ્વપ્નબધાં (૨) નથી કોઈ સાચાં પડતાં

અલીએ શમણાં, મનની બ્રમણાં, કુમળાં દિવ વ્યર્થ દુલવતાં
૧લી--સોળ વરસની હું રસ રમણી; સ્વપ્ને નાનો કીકો પરણી

રડી રડી રાતલડી ગાળી રસભર રજની વ્યર્થ બગાડી

જાગીને જોયું તો--મુંદર ર્યામ હતા મન ગમતા....

૨જી--મને સ્વપ્ન બાઈ એવાં આવે, નવી શોકય નાવલીયો લાવે,

શોકલડી એ ખુબ સતાવે, મને ભુવનની બહાર કઢાવે

જાગીને જોયું તો--નણુદલ વીરા દીઠા કરગરતા....

૩જી--હું સ્વપ્નમાં બની ઇંદ્રાણી, ભરે અપ્સરા માફ પાણી,

દેવલોકમાં દેવી મનાણી, થકી સ્વર્ગીય વૈભવ માણી,

જાગીને જોયું તો--મારા રસિયા પહેરો ભરતા....સખી.

દેશ દીપક—

જીવાન નરની પ્રીત નકામી, પળપળમાં પલટાય,

ઉપરનાં આડંબરથી, લોળી બાળા ભરમાય.

સોળ વરસની મુંદરી ઘરમાં પરણ્યા પરધર જાય,

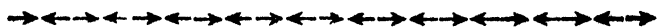
રસના લોગી ભુખ્યા ભમરા, પુલપુલ ભટકી ખાય.

બધા પુરૂષ એવા નથી હોતા, એ વાતો ન મનાય.

આજકાળ સોમાં નવ્વાણું, નર પરસીને ચહાય.

માફ માનો તો બીજવરને. પરણો સઘળાં બાઈ.

ઘરડા ધણી આજ્ઞાકિત કેવા. પરણીને સમજાય—જીવાન.

દેશ દીપક—

(નાચ)

યાદી સતાવે અમને દીલદાર ચાર તારી રે,

ઓ યે કદર ન કીધી તેં, કંઈ કદર અમારીરે,

ગુલ્શનં અમે ખીછાવ્યાં, તેં ત્યાં ખીછાવ્યા કાંટારે,

રાતો હબાર વીતી સુની પડી પથારીરે.

દેશ દીપક—

દેશ દીપક દેવાંશી, ચંદ્રની જનની જયકારી

ભૂમિમેવાડ મનોહારી....

રાણા કુળમાં રામ સમા જ્યાં, જનમ્યા અવતારી.

જન્મ ભૂમિનું રૂણ ચુકવવા, દેતા શીષ ઉતારી,

પુત્રધર્મનું પાલન કરતા, અડગ ટેક ધારી સુયશકારી

વિરોની, જનની જયકારી.

દેશ દીપક.

દેશ દીપક—

અગર અમારા બનેા જો દિલબર--વાવુ ધરધર નગરમાં કેસક

થશેા અધિર નહિ જરા રસિકવર, તમારી મુર્તિ જાગરની અંકર

તમને બાંધુ જાગરને કટકે, હસાવું તમને નયનને મટકે

મીઠાઈ મેવા પુરી કચોરી,

કેરીનું ખાશું પ્રીતે કચુંબર, જોતાં તમને મનડું મલકે

અપુ મુખડે તારે, મીઠાશ છલકે, પાશું પીશું પલકે પલકે

મીઠા અધર રસ અધર ઉપર.

દેશ દીપક

હાંહારે જેવા રાજા, ખની હું તેવી રાણી
 વાલા ઠકરાણા માગો તે સઘળું આપું આણી
 હવે હું બરવાની સોનાને ખેડે પાણી
 સાગ શીશમના ઢાલીયા લાવો, કુલની સેજ ખીછાવો
 ખસને પંખે પાણી છાંટી. પવન મને નંખાવો
 પોઠે પ્રાંતે પછીથી પટરાણી, મોંઘી મળતો આણી.
 માગો દ્યો સઘળું કહો ખુલ્લે ખુલ્લી દીલની વાત
 ચાર દીવસનું જોખનીયું પાછળ અંધારી રાત
 તારે નખરે થયો હું પાણી પાણી....

દેશ દીપક— (હું નવી કે દુનીયા નવી)

મને કોઈ તો સમજાવો, એ રનેહી સમજન,
 આજ હું છું નવિન, કે આ દુનિયાં નવિન.

છુપું છુપું ખબરે, કોણ હૈયાનું ખીન.....મને
 જાન હૈયે ઉઠેને, વિશ્વ બોલી રહે,
 ધેન નયને ભરાય, જગત ડોલી રહે.

કહો બોલાવે કોણ, હૃદય ડોલાવે કોણ ?

મને કોઈ તો બતાવો, એ તંત્રી પ્રવિણ—આજ હું છું નવિન.

દેશ દીપક—

અમી હલાહલ મહાભર્યા, શ્વેત શ્યામ રત્નાર
 જીવન મરણ ને વશીકરણ, ત્રણ લોચનના માર

રમણીનાં નયનોનાં લાખખો શીકાર
 ખચે ન નર ખીચારા જ્યાં વાગ્યા એ માર....રમણીનાં.
 તીર કે સમશેરથી તો અંગ ઘવાતાં
 અંગઅંગ નયનના કટાક્ષથી વિંધાતા
 ત્રીલોકમાં મળે ન કોઈ જેનાં ઉપચાર....રમણીનાં.

દેશ દીપક—

જાદુ ભર્યા તારાં નયનો સાંવરીયા,
 કામણુ કર્યાં કંઈક કાતિલ પાતળીયા
 જીવની જડાઈ ગઈ હવે તું અમારી થઈ....કાં.
 આવા કામણુથી ભર્યાં જેના હોઝે કંથ,
 ભાગ્ય ફળે ભામા તણું, સુધરે સઘળા પંથ,
 આવા છલખલથી ભરી જેની હોઝે નાર,
 કેશવદાસ કહી ગયા એનો ખેડો પાર....કાં.

દેશ દીપક—

હારે ભરને દે ગગરી

મેરી દુટ ગઈ રેશમ દોરી—રે

મય ખારા ખરસકી છોરી મોહે સાસ નનકકી ચોરી

મોસે કાહે કરત ખરભેરી—રે

કર છાંડ કલેયાં મચકે મેરી બાલ કમરીયાં લચકે

હય ખારી ઉમરીયાં મેરી—રે

મનોરમા—

ખાઈ હું તો ભૂંડા ભરથારથી કંટાળી (ગઈ)
 મારી ખીલતી જીવાની મેં તો એજે ગાળી.
 વાતો કરે જ્યાં હું હાસ્યને વિલાસની,
 કહેતો તો ગમાર મને જા જા કંકાસણી,
 કુમળા કાળજડાને નાંખે બાળી....હું તો ભૂંડા.
 રોજ રોજ લોક મળે જોવા તમાસા,
 એકલી બેસીને હું તો નાખું નોસાસા,
 સળગે સંસાર ઘડી યુગની ના બાળી. હું તો ભૂંડા.

મનોરમા—

રસીલી પુલવાડી સોહાય, રસિકા ભાન ભુલી આ જણાય,
 મધુકર કયાંય નહિ દેખાય, કુમારી આ કુમળી કરમાય.
 (સાખી.)

જીવન કુમારાં કુલ સમાં, કુમારીનાં કહેવાય,
 કોઈ કોઈના ચરણે ચઢે, કોઈ વનમાં કરમાય,
 મોઘાં કેં પુલડાં એવાં, જગતની વાડીઓનાં,
 અરધા ખીલેલાં, મીઠી સુવાસે ભરેલાં,
 અણ ચુંટયાં અણ સુંઘ્યાં બહુ કુલડાં કરમાતાં જોયાં.

મનોરમા—

સમી સાંજનાં આ સ્વપ્ન તને લાગ્યાં, રાતલડી કેમ જાયે,
 નાની વયમાં મદનબાણ વાગ્યાં, સાહેલડી શું થાયે.

રંગ ખીલે નારંગી તારા લાગે, શાને શરમાં તું ઉંચું નીચું બાળે,
છાની છાની કહે કોને નિહાળે, બંધાણી કયાં સ્નેહ પાશે.
બાણી બાણી અબાણી શાને થાઓ, બુઠાં બુઠાં આ આળકાં ચઢાવો,
સખી જનની શરમતો કૈંક લાવો, જોશે તો કોઈ શું કહેશે.

મનોરમા—

હૃદય રમણી તણાં છુદે, રસિકવર હો તો એવા હો
કરી મધુપાન ડંખોદે મધુકર હો તો એવા હો
અનેરી કૈંક આશાએ અમે તો કાંઠડે આવ્યાં
રહ્યાં તરસ્યાં જીવનભરનાં જો સાગર હો તો એવા હો
દીધાં કૈંક દંશ મર્મોમાં નલિનીનાં જીવન સોંખ્યાં
અચાનક છેહ આ દીધા સુધાકાર હો તો એવા હો
નયનમાં આંસુના સાગર હૃદયમાં આગના ભડકા
અમે બળતા તમે હસતાં હયાકર હો તો એવા હો

મનોરમા—

આવ્યું જોબન શું, કોઈનાથી ઢાંક્યું ઢંકાય,
એક માળે પુરાતાં, તો પંખી મુગાય.
દરદી દીલડાનાં દરદો તો દીલમાં સમાય,
કોઈને કહીએ જઈ જગમાં, તો હાંસી થાય.
આવે ઉમળકા ક્યારે, પરણી સાસરીએ બાજી,
મનમાન્યા મોહનવરની, ક્યારે માનીતી થાઉં.
કયાં મુખી લાજ આ રાખી રખાય.

મનોરમા—

રસભર રમીએ રજની આજ, કાલ કહો કોણે બેઈ છે,

કાલ કહો કોણે બેઈ છે. (૨)

રસ રસરૂપ લગવાન માનતા, રસ જીવનનો સાર,

રસ લુંટતાં રસ પીતાં, જવું મુક્તિને દાર.

રસ ક્યારી સુંદર રમણીઓ, ગુરૂ છે રસ અપાર;

રસના રાસ રચાવી રસીલાં, લુટો રસ પુર ખ્હાર.

રસીક મુક્તિનો પંથ અમારો, રસ નિધિ પંચમકાર.

એને જાણે તે સુખ માણે, આ સંસાર અસાર.

મનોરમા—

જગતમાં જુડી પુરૂષની પ્રીતી સ્વાર્થની સંગે એ રમે

સ્વાર્થની સંગે એ રમે કુલકુલ ઉડીને લમે

જ્યાં લગી ખીલતી પુલ વાડી અલી પરવશ ખની જાય

તેમ ખીલતા નારી યોવનપર વિલાસી નર લલચાય

મધુરી એની અંગકળા કરમાય ખીલેલી જીવાની ઝાંખી થાય.

જમર નર ઉડીને લમે—જગતમાં.

મનોરમા—

પ્રેમે થયા દીવાના; સ્વર્ગીય સુધા પીવાના

કંટક તણાં ખીછાનાં હોબે, લલે સુવાનાં.

નયને સનમની જ્યોતી, હૃદયે સનમનિ મૂર્તિ

મંદીર ક્યાં જવાનાં?

જાનો અગમ નીગમનાં લુખાં. પ્રીતિ વિનાનાં,
હુનીઆ કહે હાંવાના, તેને કશી તમા ના.

આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ

સેવકધર્મ— (જોખનકી જુવાની)

“જવાની લી અજબ અંદાજસે રંગત જમાતી હય
કહું કુચ્છ હાલે દીલ અપના તો મુઝકો શર્મ આતી હય
છુપાઈ કબતલક ધનકો ચહે ખુદ ઉઠ ઉઠકે આતે હય
મે દોનો ખેડયા બનકર મુઝે હરદમ સતાતે હય”

ઓ જોભનવાલારે જોખનકો જરા રોકલે—ઓ.

આનભરા રસમેં ચતુર નહીં બસમેં

ખાલા જોખનરે યહે નાહી મેરે બસમેં—ઓ.

ખીસમીલ મેરે બસમેં ખંજર મેરે બસમેં

ખાલા જોખનરે યહે નાહીં મેરે બસમેં—ઓ.

સેવકધર્મ— (મારવાડી ગાયન)

ધન અખીંચાદા વીરવે ખાલી કદી ન બય

દી મ્હારે રૂપરી અખીસોં જલ બય

હુંડી વાલો શેઠનવા નહીં આયોરે (૩)

મેરે હોટોંતે લાલી રવે શુન્નાખાગ ખીનમાલી શેઠનવા

મારી સેજરીઆ આડી

અઠે કૌન સોએ મારવાડી—શેઠનવા

આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ

“૨” માંડલીક—

વીજ ચમકેરે મેઘ ગાજે ધનગોર
 ભીંજે આછી આછી સાલુડાની કોર
 રે રાજ વહેલા આવોરે
 મોર ટહુકેરે માઝમ રાતના ટહુકેછે પેલા મોર
 અમારાં હૈયાં ચડાવે ચક્રોળ.....રે.....
 ભર જોખનમાં એકલી બાળા બાળે વેષ
 હૈયાં સુનાં બહાલમાં મુકી ગયા શું વિદેશ
 વિજલેડીરે ઉભી જો રહે તો બહાલમને કહાવું
 એક વાતલડી જો.
 સજની સલુણાને એટલુંજ કહેજો કે
 તમ માટે ગાળી મેંતો બતલડી જો,

“૨” માંડલીક— (ગરબી)

ચલરે ગાગર ચલરે ગાગર જમનાજી જઈએ
 જમનાજી રળીઆમણાં રે ગાગર ધુમે—ચલરે
 સાસુ સસરા તો મારા દિવસે ન દેખે
 જોઠ જોઠાણી કોણ લેખે (૨) ગાગર ધુમે—
 પરણ્યો મારો તો પીટ્યો ઉંઘનો છે એઢી
 લુલી નણુંદને પગે મેંઢી ગાગર ધુમે
 પાડોશી છેલ કોઈ કુંવર કર્નયો
 વારી જાઈ બંસીનો બજઈઓ ગાગર ધુમે—

“રા” માંડલીક—

અલી ગાલો ગુલાબ તુલ્ય તારા સંભાળ જરી ખાળા

લોગી મધુકર જે લોભાશે

ચુંબન આશે આવસે પાસે .

“એમ.....હા.

રસિલાની લુંટાશે કુલમાળા સંભાળ જરી ખાળા

જાઓ બહેની મને ના સતાવશે

સ્મીત પુષ્પે બહાલમને વધાવશે

થા કંઠ આભૂષણ થા

જા જાણી જાણી તને જા

ડંખ દેશે ગાલે એ રસાળા સંભાળ જરી ખાળા

વીર તાનાજી—

પ્રિયર જે જે ન જૂલ થાપ ખાશેરે

તમે જીએલી ખાગ માંહી આવજો.

પ્રિયર૦

લેહેરીપુરેથી લાલાની ખજુરી

સુરસાગર પરથી પુરી પકોડી

જેડે મેવા મીઠાઈ કાંઈ લાવજોરે

તમે૦

સાડી હશે મારી જુરી વાયલની

સીટી મારીને પ્રીતમજી તીજી

મને બેન્ડ સ્ટેન્ડ પરથી બોલાવજોરે

તમે૦

વીર તાનાજી—

ગરમ જલેખી મારી ઘર ધણીઆણી છેરે સ્વાદ તણો તું દુકડો
બુઢા બુઢીની જોડ મજેની તું કુકડી હું કુકડો.

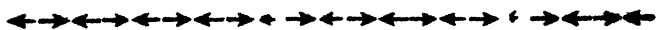
ગુડસ દ્રેનનું તું ઈજીન બને તો હું ગ્રાઈવર તેનો થાઉં
છઝ છઝ પૈસા કરતું ચાલે મુંબાઈ શહેરમાં જઈ છે
ફેશનેબલ મારી ચસ્માવાળી, સૃષ્ટિ તણો તું નમુનો,
હું બેલ છું બુઢી ખચ્ચર, તું છે ખટારો બુનો. છે

વીર તાનાજી—

મીત્ર મીત્રમાં ફેર છે. તાળી મીત્ર અનેક છે;
મન મીત્રો દુનીઆ મહીં, કંઈ લાખનમાં એક છે.
શાણા કઠીણ કસોટી કરીએ.....
મીત્ર શખ્દનું મુહ છે મોઘું, મીત્ર હૃદય પારખીએ. શાણા
કોઈ લાડીના, કોઈ વાડીના, ગાડીઘોડામાં ફરતા;
આફત સમયે, પાસ ન આવે, દશા જોઈને હસતા.
અનેક એક રત્ન મેળવીએ.....શાણા.

વીર તાનાજી— (સમયના રંગ)

ફેર સમય સુકાન, (૨)
દશાફેર બુઢી ફેર, ભૂલે મુનીવર ભાન; (૨)
મહેલ ઝરૂખા બાંધ્યા, લક્ષ્મી અપરંપાર,
થતાં ભસ્મીભૂત જે સમયે, જેવા ઉજડ વેરાન,—ફેર
પાપી જગે પુબ્ધ છે, રહી પાપે મસ્તાન,
ધાડ ધમી ઉપર થાય છે, ખાવા ન મળે ધાન—ફેર

વીર તાનાજી— (ફારસનું.)

થશે ફેશને ખુવાર તમે સમજો લગાર ભાઈ,
સમજો લગાર ભાઈ;
પછી મીસીસ મીસ્ટર થઈને માલશે બાપુ.
બાપદાદાના નામ બેટા બોળશે શું આમ,
પડી ધુળ પાણીમાં પછી ધોવાશે બાપુ.
બેસી મોટરે ફેશનથી ફરશું ફરરરર,
મીસીસ મીડીંગોમાં જઈને ભાષણ કરશે કરરરર.
હતભાગી ભારત કેરો કયમ થાશે ઉદ્ધાર,
બસ ફેશનથી થઈ જશે બેટો પાર પાર પાર.

આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ

રા' કેવાટ—

આજ લંબરવા લાલકો લુભાવું
સજી મંચ અથેસે સંગાર
મોરી સજની—આજ.
નાક નથનીઆ ખીંદી બનાવું
સજી શણગાર રસરાજ રીઝાવું
હરિ કો હાર મથ બન જાઉં—આજ.
આજ મોહન જળ આવે મંદરવા
પુલોંસે સેજ બિછાવું સખીરી કુલોં—
લડુ બના હું આજ લાલકો
લન મન શુદ્ધ બીસરાવું સેજરીયાં
અથેસો રંગ જમાવું—આજ

મહાદેવશિંદે—

તારી ઠળા ન ઠળાય કોઈથી ઇશ નીમીશમાં કાંઈ કરે તું
કર્મ અકર્મ અકર્મ કર્મ કરી અઘટીત ઘટના ઘટીત કરે તું
દમયંતી તારા સાવિતિ સમ કુસુમ કોમળ સુંદરી
કરી જીવનમાં વનવાસીની એ અજબ કૃતિ તારી હરિ
જ્યાં ગ્રંથ વાંચું સૃષ્ટિના તો વિરહના પાના જડે
કૃર થઈ કીરતાર તુજને એવું લખવું કાં પડે.

મહાદેવશિંદે—

આલમના મહેમાન માનવી બે દીન અહીં ટકનાર,
અરે આ માટીનો સંસાર.
ધન વૈભવને માલ ખજાના માટીમાં મળનાર,
માટીનો તું અરે માનવી માટીમાં સુનાર.
આલમની કુલ કુલવાડી બે દીનમાં ખરનાર,
કાળ ઝપાટે જીવન રોશની જરૂર અસ્ત થનાર.

શાલિવાહન—(ચંદ્રલેખા.) (ગજલ.) (સાખીઓ.)

રસીલાં પ્રેમીના હૈડાં પ્રીતમમાં રાત દિન રમતાં,
સલુણાં સ્યામનાં સ્વપ્નાં નજરથી ના ઘડી ખસતાં.
પ્રીતમ બે હોય પાસે તો બધુંયે વિશ્વ પાસે છે,
વસે દુર બે નજરથી એ જગત આ શૂન્ય ભાસે છે.
અધુરા એ સવાલોના જવાબો પ્રેમીઓ બોળે,
અજબ ઉત્તર પ્રશ્નોના, એ પ્રશ્નોમાં લખાયા છે.

શાલિવાહન— (મધુરી)

મારી સામે ન જોશો જરાય-નજર મને લાગેરે,
જોતાં નયને નયન ઢળી જાય, નજર નહીં લાગેરે—
ભૂલી મને હું સૌને ભૂલાવું;
ભૂલો નહીં એવા લેદ શીખાવું,
મીઠી મુંઝવણી થાય-નજર મને લાગેરે—
બાહુગરી તેં જાહુ ચલાવ્યાં;
મોહન મંત્રથી લાન ભૂલાવ્યાં કેને ખબર શું થાય—

શાલિવાહન— ચંદ્રલેખા (ગઝલ)

મીઠી નજરના તરસ્યાના તરસ્યા ખની રહેજો,
સિંધુ તમે તો ખિંડુ સમ અમને ગણી લેજો.
છે સાગર હૃદય તમારા, ત્યાં શાં અલિમાન અમારાં
નિલાવજો શરણાંગત બાણી દોષ સહી લેજો.
જીવન તમારે ચરણે આત્મા તમારે શરણે,
મમ આત્મ તણા પરમાત્મ ખનીને અંતરમાં રહેજો.

એ કેનો વાંક ?—

ચુંબન વીણુ તો સ્નેહ ન જામે,
(તમે) જુઓ જગતના ખેલ (૨)

ચુંબને ચટકે ધોવાયો, સ્નેહી મનના મેલ—તમે
હારે બ્યારે વદતા વાણી આંખે, આંખ હસી લે લહાણી
દીલથી દીલ દબાવી કહેતું, કંઈ કંઈ ક્રીસ્ટા કહાણી
વસમી વાતો એ મુશ્કેલ, સમજવી નથી અન્યને સહેલ—તમે.

—પશુ પક્ષીઓ જીવો ખીચારાં
 વાણી વીણ વીચરે દુખીયારાં
 સ્નેહ ઉમળકો મૌન વૃત્તિએ શમાવે ચુંબન દ્વારા
 નીર્મળ સ્નેહ તણી એ વેલ
 પોશવી ચુંબનથી કરી ખેલ—ચુંબન.

એ કોનો વાંક ?

ખાન્દાની નથી તુજ ખમીરમાં
 લલે ગણતી થાતી હો અમીરમાં—ખાન્દાની.
 સ્વાંગ શાહુકારીનો કર્મો છે કાળાં
 છુરી બગલમાં કરમાં છે માળા
 પડયું સોમલ સુધાસભ ખીરમાં—ખાન્દાની.
 દુરથી દેખાતા ડુંગર રૂપાળા
 હૈયા હેઠળ હાય પથર કાળા
 ન હોય સંભવ કુન્દનનો કથીરમાં—ખાન્દાની.

એ કોનો વાંક ?—

હો મુસાફર જાગ જાગ સુતો શું સોડ તાણી
 પથે પડી ચાલ ચાલ, સમયને અમુલ જાણી—હો
 ઉંઘમાં ગુમાવી તેં ઘડી જે લલે ગઈ તે ગઈ.
 સમયનો કરી લે સાથ બાજુ હાથ રહી તે રહી.
 તીમીર ટળે પાપ બળે કાન્તિ મળે શાન્તિ મળે
 ભાવીને તું ભેટ હસી.
 શાને લાવે આંખ પાણી—હો.

એ કોનો વાંક?— (કાકો ભરીએ)

કયાં ચાલ્યા એ કાકા નહિ દઉ જાવા.

—મસાણમાંથી ઉઠી આવ્યો મક્ત મલીદા ખાવા—કયાં.

—સુના આ સંસારમાં મને કોણ દીલાસા દેશે

—કાકી તારી ઉભી આંગણે તારાં છાજ્યાં લેશે

....કાકા વિયોગે તારા મરીશ હું ઝુરી ઝુરી

—કોનસ્ટેબલનો કાન પકડી તારી ભરીશ જુરી

—ગોળને પાણીએ નાહી ક્રિયા કરજો પુરી

—તે દાડે તો દીકરા હોંશે ખાશું લાડુ પુરી—કયાં.

એ કોનો વાંક?—

ધીમા ધીમા ચાલો રે મુનીમજ

પતલી કમર ખલ ખાયરે

ખાણુ નયનોનાં એવાં કાતિલ

જડ પથર આ પાણુ થઈ જાય—ધીમા ધીમા.

—જખમે ઉંડારે શંકરીયા

દીલના આજ સજા નવ જાય

જેઠીમાં જીવ પેઠા મારો

—ચોકે પડયો સુંથાય રે

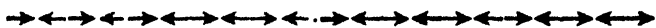
—અરરરરર હાય, અહીં કંઈ થાય—ધીમા.

—સુણુ સુણુરે શંકરીયા તું દીયરીયો મારો થાય

—છે ખડુ પાકો મારો કાકો

કોણુ તમારો એ થાય.

—અરરરરર હાય અંહી કંઈ થાય—ધીમા.

લીખપિતામહ—

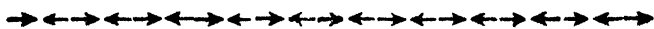
રૂડા રૂપાળા બહુ બહુ જોયા, પણ અંતરના મેલા,
ઉપર ઇંદ્રામણા સરીખા, અંદર ઝેર લરેલા.
અંદન વૃક્ષે સાપ રહે તેમ, સજ્જનમાં દુર્જન બળ છે;
સુગંધથી સમજશે સઘળા, કસ્તુરી કે કાજળ છે—રૂડા.
ઠરી આઠરી પુરૂષ પદીક્ષા, ગુણના સાગર ગોતી દ્યો;
તણ શંખ શેવાળ સમાને, મહા મૂલ્યનાં મોતી દ્યો—રૂડા.

લીખપિતામહ--

એક પત્નીના પિયુની પ્રેમી, ભૂષણ સૃષ્ટિનું લેખાય;
એ દંપતીના લાડ કોડ સૌ, સંસારે સુખથી સચવાય.
પરખી પ્રેમ અખંડ પ્રભુ પણ, સંકટ સમયે કરે સહાય;
ભુઓ સુકન્યા સાવિત્રી જે, સતીમાં મુગટ મણિ દેખાય--એ દંપતી.
એક પત્નીવ્રત રામચંદ્રનું, પાન્યાં જનક સુતા ન્યાં ન્યાય;
અખંડ પ્રેમ વડે એ દંપતી, ઈશ્વર રૂપે બધે પૂજાય--એ દંપતી.

લીખપિતામહ—

બળવાન વિધિના લેખ, બહેની, બળવાન વિધિના લેખ;
એમાં થાય નહિ મીન મેખ—બહેની.
એક ગુલાબનાં ફુલડાં બહેની, માળીની છાબે વેચાય;
એક ચડે મહાદેવને, બીજું પગ તળે કચરાય--એમાં
પંખીના મેળાની પેઠે પિતા ઘેર, પુત્રીઓ લેળી થાય;
પિયર મેળો બે પહોરનો, તણ ભાગ્ય લખે ઘેર બાય--એમાં.

લીખમપિતામહ—

ભૂમંડળમાં સરવે જોયા, લક્ષ્મીને લજ્જનારા;
 શ્રીમંતના પગલાં પણ સારાં, નિર્ધન મુખ નડારાં--ભૂમંડળ.
 ધનવાન ઘેર ધકકા ખાતા, સરસ્વતી સુત ગુણુના જ્ઞાતા;
 લક્ષ્મી તન મૂરખ પૂજતા, વિદ્યા ઉપાસક સૂકાતા—
 ધન્ય ધન્ય છે લક્ષ્મી માતા, અકળકળા તારી વિખ્યાતા;
 વાહ, વાહ, વાહ--ભૂમંડળ.

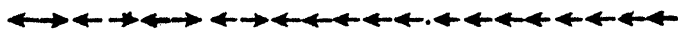
રાંડ ભાંડ નાટકે કરનારા, શોધે શ્રીમંતને ગાનારા;
 અમૂલ્ય રતનના જોઈ ચમકારા, ખમા ખમા કરે પ્રાદ્ધાણુ સારા;
 અવગુણુ સઘળા ઢાંકી નાંખે, પૈસાના સઘળે પોખારા--ભૂમંડળ.

લીખમપિતામહ— (ગઝલ. સ્ત્રી હઠ.)

હઠે ચડયાં જણુ ચાર, વાર્યાં તેતો નવ વળે,
 નૃપ જોગી સ્ત્રી બાળ, મુવા સુધી હઠ નવ મૂકે.
 રાજા જોગી બાળ શાંત રહેનારા, કળા કૌશલ્યથી વશ હોનારા;
 અબળાનું ઔષધ કોઈ ન જાણે, માથું કુટે કુટે સુંદર પાણે--રાજા.
 ખુશામતે રીઝતો ભૂપાળ, માતા મનાવે હઠે ચડયુ બાળ
 જોગી સેવાથી કદી પણુ રીઝે, વનિતા વસમી વેણુમાં ખીજે--રાજા.
 રામા રહેશે તો આપ વિચારી, ચાલે નહિ તેના બાપની કારી;
 ધારુ પોતાનું એ નિશ્ચે કરશે, હઠે ચડી કોઈથી નવ ડરશે--રાજા.

લીખમપિતામહ— (સ્ત્રી પુરૂષવેશમાં)

સ્ત્રી થરીરનાં લક્ષણા મારાં, શી રીતે છુપાશે;
 નિર્તાળ મોટા કેડ પાતળી, યુવા કેમ જળવાશે--માણુ-સ્ત્રી.

નેત્ર બાણ મારાં નહીં છુપે, રમણી સમજી જાશે;
 જોખન માફ હસ્ત મેળાપે, જરૂર ઉન્મત થાશે--માણ--સી.
 પોગળ માફ જરૂર ત્યાં તો, કન્યાને પરખાશે;
 સાસરીયામાં થશે ફજેતી, જીવ રખેને જાશે--મારો--સી.

ભીખપિતામહ—

મીઠી મીઠી આંખલીઆની ડાળરે, કોયલડી ટહુકા કરે;
 સુણેના સાસુડીનો બાળરે, સાદ તાણી તાણીને મરે.
 કોણ જાણેરે એનો વિરહિણીનો વેશ,
 વીતી જાણેરે જેનો પિયુડો પરદેશ;
 ન રહે ભાન તેને લેશ (૨) ઘેલી ફરે છુટે કેશ--વીતી જાણેરે,
 જ્યાં મન સાથે મન મળ્યું, ત્યાં તન મન ધન ડુંલ;
 અનઘડથી અંકાયના, પ્રીતલડીના મૂલ. કોણ જાણેરે--મીઠી મીઠી

ભીખપિતામહ— (પરણ્યાની પહેલી રાત)

પરણી વર કન્યા રમે, રજની રતિ રંગ ભોગે;
 સ્વર્ગ સુખ કેમ પરહરો, પ્રથમ રાત વિયોગ.
 આઘા આઘા શું જાઓ છો રીસમાં, શું જોડ્યું છે ચિત્ત જગદીશમાં;
 શીઘ્ર પરણ્યા પિયુ ત્યારે પ્રીતથી, રહેવું હતું કુંવારા એક ચિત્તથી—
 આઘા.

લ્યો લ્હાવો અવસર રૂડો જાય છે, મારા મનડામાં કાંઈ કાંઈ થાય છે;
 જાણે ચુંબન આપું ભીડુ બાથમાં, રમશું રજની રૂડી રહી સાથમાં—

આઘા.

લીખમપિતામહ—

અહો ધર્મ કર્મ વિણ, અખંડ સુખડાં કયાં મળશે કયાં મળશે,
પરલવનાં પાપો કયાં બળશે, તન મનના તાપો કયાં ટળશે—અહો.
હંચું જોતાં નર આખડશે, નીચું જોતાં હંચા ચડશે;
પોતાનું પોતાને નડશે, નહી જળમાંથી માખણુ જડશે,
હરિ ચરણ શરણમાં તાપ ત્રિવિધના, સહુ ટળશે—અહો.

લીખમપિતામહ—

જેને સ્વજન કુટુંબી કુપાત્ર મળે,
તેના સુખ તણી નવ આશ કળે—જેનેં
અતિ કલેશ થકી દીલતે કકળે,
વળી અગ્નિ વિના દિન રાત બળે—જેનેં
જેના સ્નેહી સંબંધી સુપાત્ર ઠરે,
અહો તે જનનું સફલાચ્ચ ખરે—જેનેં
મનવાંછિત ઇચ્છિત અર્થ સરે,
જન્મી જન જન્મ સફળ કરે—જેનેં

એકેજ ભુલ—

મને લોળીને ભરમાવી રે મા કેમ કરે ?
અણુસમજીને ફેસલાવી રે મા કેમ કરે ?
મારી પાસે પાસે આવે, છાની વાતો સંભળાવે
મારે દીલ લલચાવે પેલો ગરજ,
પ્યારી કહીને બોલાવે એની પાસે કેમ ફાવે ?

એ તો સાંભળે ન એકે મારી અરજી.

છાતીમાં તો અરરર રરરર અરરર રરરર થાયરે--મા.

એના મોઢાની મીઠાશ એ તો બાણે નાગ પાશ,

પછી હોય કે ન હોય મારી મરજી,

કરે પરાણે એ પ્રીત, એ તે ક્યાંની મરજી,

થઈ બેસે છે ધરાર મારો વરજી !

છાતીમાં તો થરરર રરરર થરરર થાયરે મા કેમ કરે !

ગઢપતન—

નાચે છે મોર, આલી નાચે છે મોર,

બહાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર

નાચે છે મોર મારા ચીતડાનો ચોર

બહાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર

પડે વર્ષાદ ચોધાર, ગાય યુવતી મલ્હાર

મેમ વીણાનો તાર કરે વાગી અંકાર

કળા ભરી મોર, કરે ઢુહુ ઢુહુ શોર

બહાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર.

એમાં શું—

સુંદીર સાહ્યાબારે મને શાને ? લીધી ત્હારી બાથમાં

રોકયું હૈયું નારે મારા હાથમાં

સુંદીર

આ શું સાહેબોની એટીકેટ છે,

તું તો જેન્ટલમેન પૂરો અપડુડેટ છે.

પ્રેમ મંદિરનું ચુંબન ગેટ છે,
એ તો ગ્રહસ્થાઈની સરટીફ્રીકેટ છે,
સદા રહેવું રમણીઓના સાથમાં.

સુંદીર.

જીવન નૌકા—

અમારા સ્નેહ ભર્યા સન્માન
સોહાગી સ્વીકારજો હો રાજ
હૃદય નંદન વનમાં કુલપાન—સોહાગી સ્વીકારજો હો રાજ
મન મંદીર અધીક અજવાળ્યું,
ઊર આસન સુંદર બીછાળ્યું
અલેહ પ્રીતી દાન રસીકને (૨)— સોહાગી.
પ્રેમ અંજલી લેટ ગૃહીને
જ્વાલ વધારે જ્વાલા રહીને
અરખ્યાં તન મન પ્રાણ ચરણમાં (૨) —સોહાગી.

જયદેવ—

બાઈ મહારી કુલવાણી શ્યામે લુંટી
કુલ મહારાં મોંઘેરાં લીધાં ચુંટી—બાઈ
છાનો આવીને છુપાયે,
હવે શું કરે ઉપાય મારી પીરજ ખુટી—બાઈ
પુછું ત્યારે પાય લાગે
કાલો થઈ માણી માગે (૨)
કરે વચ કેમ જોને કોઈ તો બતાવે જુટી—બાઈ

વીર માનસિંહ—

હિંદ ભુમિ છે માત અમારી, પ્રભુ અમારો તાત
 માનવ જાત વસે આલમ તે, બધા અમારા બ્રાત
 પ્રજા અને રાજા બન્ને, છે એક એક દાસ,
 ધર્મ ભુલે રાજા રંચત તો નક્કી થાય વિનાશ.

સાખી { જુલમ તો આજ દિવસ, સાંખી પ્રભુ શકતો નથી,
 { અન્યાયથી જે રાજ્ય કરતા, રાય એ ટકતો નથી.

સાખી { માની પ્રજાને તુચ્છ જે નૃપ, ગર્વથી પુલાય છે,
 { તે જાણતો નથી આજી કીડી, સાપ તાણી જાય છે.

આંખ ઉઘાડી જુઓ બાદશાહ ? કોણ રંક ને રાય ?
 માટીની કાયા છે સહુની, માટીમાંજ સમાય.

તુરેવતન—

બજારે ધરકમે ગ્રહાક હય કોઈ પુકારે !

મચોસમી મેવા હું મચે સસ્તા ખરીદારો ! !

સીનેપે ઉભરે હુવે દો અનાર હચે.

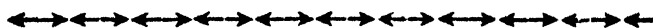
દીન એહ શબાબકે કચેસે પુર બહાર હચે ?

“ન કોઈ મુજકો એહ ફરમાચે ખેવફા દીલ હું.”

“અનોખી, જીન્સ હું, ખ્યારા હું, બાહ્યા દીલ હું.”

“ભરી હચે દહે” મહબ્બતને બીજલીયાં મુજમે.”

“ખરીદ લે કોઈ મુજકો કે ચુલાખુલા દીલ હું.”

જનન—

મને કોઈ મેળોરે ગોકુળીઆ વાળો ગારૂડી
જેરે જોઈએ તેને મ્હોં માંગ્યું આલું
આલું મારા હૈયા કેરી હાટડી —મને૦
માથે મટુકી મારી મહીની લરેલી
પ્રેમે લરેલી મારી પારડી —મને૦
બાઈ મીરાં કહે છે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ
ચરણ કમળ જાઉં વાટડી—મને૦

શણુ પ્રતાપ— —: ગઝલ :—

બલિદાન માંગતી હોય, માતા તો કયું છુપાઈ,
કિસ રોજકે લિયે હય, એ કયું કામમેં ન લાઈ.
જન્મભૂમિ જનનીકો, સંતાનકી દરકાર હય,
તબ ન આને કામ વો, સંતાનકો ધિક્કાર હય.
જબ ખુલાવા દેશકા આયા, મંચ કયું બચઠા રહું ?
એ તો ધન હય, પ્રાનભી જો આહો તો તૈયાર હય.
જસ મીટીસે બનાહું, જસ મીટીસે પલાહું,
ઉસ મીટીમેંહી મીલકે, કર્બા ન કયું ચુકાઈ--બલિ.

સુરેવતન— —: ઉસ્તાદી :—

ઝુમત આવે શામ મતવાલા,
એક હાતમે પ્રેમકી ખોતલ, દુજે હાતમે ખ્યાલા;
દેખો સખીરી લીપટ ન જાએ.
દુટ ન જાએ મેરી મોતનકી માલા,
ઝુમત આવે શામ મતવાલા.

બુલનો ભોગ—

મંચ કચસે ભરૂં પનીયા રે પનઘટપે,
નટખટ બોલત ઘુંઘટ બોલત;
નૈન નચાવે કનેયારે પનઘટપે--મંચ કચસે.

ખ્યાસે પનઘટપે હુએ જળ, નયનવા ધનશ્યામકા,
હુંઢતે લગે નાચને, દીવાના અમૃત જામકા.
પનઘટસે કહાં તું ભાગતી, ફરીયાદસે હય કામ કયા,
ઘટઘટમેં ખાસી હય સદા, વો કાન ગોકુલ ગામકા.
લાજ ધરત નાહી જાદુ કરત વાહી, બંસીવાલા કનાઈ,
ડરત ફીરત કામનીયારે પનઘટપે—મંચ કચસે.

ચલતા પુર્ણ— (ગઝલ)

મુરખ છાંડ વૃથા અભિમાન, અવસર ખીત ચલ્યો.
હય તેરોદો દિનકો મહેમાન, અવસર ખીત ચલ્યો હય.
ભૂપ અનેક ભયે પૃથ્વિપર, તેજ બલવાન,
કઉન બચ્યો યા કાલ ગાલતે, ખિટ ગયે નામ નિશાન.
અંત સમય સબહીકો તજકર, જાય ખસે શમશાન,
ધવલ ધામ ધન ગજ રથ સેના નારી ચંદ્ર સમાન.
રે મન મૂંઢ અંત જીન ભટકે મેરો કહ્યો અબ માન,
નારાયણ પ્રજ્જરાજ કુંવરસો, બેગહી કર પહીચાન.

સાચો મન્યાસ—

આવાં મીઠાં વેણથી, આમંત્રણ જ્યાં થાય.
અમ સરખાં માણસ થકી, ના તે કયમ કહેવાય ?

હાં કુલડાં વીણવા કદિ આવશ્યું, મધુરાં પુલડાં વીણવા કદિ આવશ્યું.
પંકજશાં આ પગલે, કયારે સોહાવશો કુલવાડી ?

ધીર હો રાજ—મધુરાં.

તમારી વાડીનાં મોંઘેરાં પુલ, ગુંથી કરં ઓઢણી અણુમૂલ,
અરે અંગે, ઉછરંગે, રૂપ આ છલકાઈ જાય. ધીર હો રાજ-મધુરાં.

ભાગ્યોદય—

ચાલોજ પીયા ખેલો આજ હોરી.

તારી રંગ ભરી પીચકારી સોનેરી,

દેહ તારી ભીંજાય જો, ગોરી ગોરી મોરી—ચાલોજ.

તું વસંતની વેલડી, લહેરેં લળી લળી જાય,

તેમ તેમ મોહન મંત્રથી, મુજ મન ઝોલાં ખાય.

પીયાં તારા ઘેરાં નેનાં, કમુંબલ ઘેર્યાં નેનાં,

ઝોકેનાં જાજો બહાલા, રંગ ચુવે ને ભીંજાય સાડી મોરી-ચાલોજ

મતલબી દુનીયા— (નાચનું ગાયન)

ગઈ મેરી જાન રે ! ધુગરૂ છુડાદે અય મુખહાન !

નાચ નાચકર મય થક ગઈ, પીશવાજસે મય હબ ગઈ !

તાતા થઈયા કરતે મર ગઈ, મુઝે દે અમાન રે!—ધુગરૂં

નીગોડા એહ તખલા પુટે, સારંગીકી તારે ડુટે,

મનજીરેકી ટન ટનસે, એહ કુટે મેરે કાન રે !

ઉસતાઢોંકી નાહક ઝીડકી, નાયકાકી ઉસપર ધુરકી,

જલ જાજો હુમરીકી મુસ્કી, છુડા મેરી તાન રે !

ગાફીલ મુસાફીર— (હોલી)

ફરમાતે હંએ જનાળ, કે હોલી મુનાંઇયે,
કયુંકર મુનાએ ? આપહી ગાકર બતાઇયે;
અબતક પુરાને મુજરેકે, વાપસ મીલે ન હામ ?
નવાળ સાહેળ, સીધી તરેહ હામ લાઇયે.
કઓન ખેલે સખીરી, અયસી હોલી ?
ઉંચી દુકાનકા, શ્રીકા પકવાન હંએ,
ખાકર કયા ગાઉં, મય હોલી ?

ઉસ્તાદી— (નયનોકા જુલમ)

ખ્યારે તોરે નયનાં રે સીતમ કરે,
સીતમ કરે, (અરે વાહ વાહ !) જુલમ કરે:
(હાય હાય) ! ગજળ કરે:—ખ્યારે.
હય ગજળ આંખોમેં, સુરમા લગાયા ન કરો,
ઉમ્ર ખાલી હય, અલી પાન ચખાયા ન કરો.
હમારે સામને ગયરોંકો, ખુલાયા ન કરો,
મુક્તમેં જાન મેરી, અબતો જલાયા ન કરો:—ખ્યારે
ઘધર મીસ્સીકી દમક, ઐર પાનકી લાલી,
ઘધર જુગનુંકી ચમક, ઐર કાનકી ખાલી,
ચારહી જુલ્ફ ઘટા, છા રહી કાલી કાલી,
તેજ કટાર ન મારો, સૈયાં મય મતવાલી,
જાદુ ભરીયાં નયનાં તેજ જખમે જુગરકો સતાયેરે—સીતમ કરે.

મતલબી દુનીયા— (જમાનાકા રંગ)

દેખા એહ આજ મયને, જમાના બદલ ગયા !

આંખે બદલ ગઈ હંય, ફંસાના બદલ ગયા !

ફીતરતકે હર અસરમે, હુવા કયું ચહે ઇનકેલાખ ?

પાની ફલકપે, ખેતમે દાના, બદલ ગયા !!

મુજકે હય એહ તાઅજ્જુખ, એહ ઇનકેલાખ કયસા ?

દુનીયામે આ ગયા હય, દગ્ગેરે અજ્જુખ કયસા ?

દેવકન્યા—

મુને ઘેલી કીધી છે નંદલાલે, છેતર્યા છોગાળે.

મુને મારી નયનોનાં બાણુ, છેતર્યા છોગાળે.

કોરી લીધું છે એણેજ કાળજડું માં સખી,

બુલી હું તો સાન લાન, છેતર્યા છોગાળે—મુને૦

મુરલી મધુરી વાગતી, વેધક નાદ અખંડ.

મોહન મંત્ર સખી ભર્યો, લોભાવે મુજ મન.

આસો માસે અટપટો, શ્યામળીયાજીરે બહાલા,

કૃષ્ણજી કાળુડો નાગ, કૈને ડસીયાજીરે બહાલા—મુને૦

ગાફીલ મુસાફર—

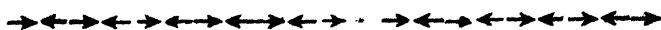
દુનીયાંમે જો ચલા નેકી પર ખેડા ઉસકા પાર હુવા,

માલ ખરીદા જીસને અચ્છા નફા મીલા જરદાર હુવા.

ખોટા સચોદા જીસને કીયા નુકશાન ઉઠાયા ખાર હુવા,

પરખા જીસને અપને આપકો, દીલકી કસોટીપર કસકર;

શરમીન્દા ફીર દુનીયામે ઇનસાન ન વોહ જીનહાર હુવા.

રામાયણ—

—: કવ્વાલી :—

જો હય મંજૂર ધન--રક્ષા, તો ધનવાનો બનો દાની,
 કુચ્છેસે જલ ન નિકલેગા, તો સડ બયેગા સખ પાની.
 દિયા જલ હમકો બાદલને, તો ઉંચા હો ગયા બાદલ,
 રહા નીચાહી સાગર, હય અઢાતાકો પશેમાની,
 કોઈ મરતા હય ધન દેકર, કોઈ દેતા હય ધન મરકર,
 જરાસે ફક'મેં બન બતે હુંય “જ્ઞાની” કે “અજ્ઞાની”

સતિ ઉજળી—

(ગઝલ)

નથી સુખચેનની છાયા, સુખડ સંસારની માયા,
 અકળ સંસારની ઘટના, રચી વિપરીત જગરાયા.
 ઘડીમાં હર્ષ છલકાતો. પલકમાં આફતો પુરી,
 કદી હો લગ્નનો ઉત્સવ, કદી જલ્લાહની છુરી.
 સમજીએ આ જગત જંબળ ખોટા રંગ સંધ્યાના,
 પછી થાનાર ઘટનાના હરખને શોક તે શ્યાના.

છત્રવિજય—

સખી જોને કાંટો વાગ્યો કુલડાં કેમ વીણ્યાં આ બય ?
 છે જરાક જેવો કાંટો પણ અંતરમાં ઉઠે લાહય--સખી
 પીડા કારમી હૃદયે જાગી ઝીણું ઝીણું ખટકે ઓયમા
 શું થાય કંઈ સમજાય નહિ એવ મધુરે ચટકે અરરર.
 પીડા આશી કહેવાય ? ના રહેવાય
 એવડો બય અરરર લવક લવક થાય--સખી.

સંસાર સાગર— (ગઝલ.)

પૂછે મને તો હું કહું, દીલદાર હો તો આવી હો;
આંખો કહે જોવા ચહું, ચહાનાર હો તો આવી હો.—
મસ્તીભર્યાં નયન શરે, રસીકનાં હૈડાં હરે;
જોનારને ધાયલ કરે, તદ્વાર હો તો આવી હો.—
સુધાભર્યાં અધરો પરે, અમૃત મધુર વરસ્યા કરે;
પીનારની તૃષા હરે, રસદાર હો તો આવી હો.—
શી ખખર અમૃત પીવાડી, અમર કરશે કે નહીં ?
અમૃત તણા પ્યાલા ભરી, પાનાર હો તો આવી હો.—

સંસાર સાગર—

સંસાર તણો સાગર તરવા, અભિમાન કોઈ ના કરશો;
છે કામ, ક્રોધ, મદ, મોહ ભર્યો; એ મહાસાગર ક્યમ તરશો;
—સંસાર.

જો વિષય તરંગે લલચાશે;

તો વિષમ ખડકમાં અથડાશે.

નીતિ તણી નહીં નાવ હોય તો અધવચમાં ડુબી મરશો;
સદ્ધર્મ તણો નહીં હશે સુકાની, તો ક્યમ પાર ઉતરશો ?

સજ્જન આ સંસારનો, કોઈ ન પામ્યા પાર;

ડુબાવનારા બહુ વસે, કોક જ તારણદાર.

સ્વચ્છંદ સફર જો કરશો, સુજ માફક ઝુરી મરશો,
એ મહાસાગર ક્યમ તરશો—સંસાર.

સંસાર સાગર— (ગઝલ.)

રસીલાં હૃદયના કોઇએ કરો ના ભરોંસા,
છે બળતા અંગાર સમાં એ બાળી જશે.—
પુષ્પો મુંવાળાં માની પ્રીતિ સાચવશે તો યે;
કારમા ડાંગ તમને મારી જશે.....

ભોળાં પ્રવાસી મનોસ્થ ઘેઘાં;
જગતના પંથ બાપુ ! કાંટા ભરેલા,
પુલોનાં બીછાનાં માની ભરમે ના ભૂલતાં,
પાસે જશે તો ઝેરી નાગો હશે.--

સંસાર સાગર— (ગઝલ.)

જીવ બાળીને જીવાશે ક્યાં સુધી ?
આગ દિલડાંની છુપાશે ક્યાં સુધી ?—
જીગરને પૂછી જીવો તો એ કહે,
કે જીવાની વ્યર્થ જશે ક્યાં સુધી ?—
કામનો અસિ ખુઝાવા આંખથી
આંસુઓ ઢાળી શકાશે ક્યાં સુધી ?—
છે પીયૂષ પાસે છતાં સંકોચમાં,
સાવ તરસ્યાં રહી શકાશે ક્યાં સુધી ?—

સંસાર સાગર—

જરા કહોજી રસરાજ આપ સ્નેહી થશે ?
હૃદયસ્વામી થશે, કે પ્રણયગામી થશે ?
ભોળી રસના થશે, કે યોગી સ્નેહના થશે ?—જરા.

નથી લોગી સુંદરતાનો, સ્નેહનો હું યોગી,
વિલાસનો ન ભૂખ્યો, નહીં વાસનાનો રોગી;
રમણી થશો, કે સ્નેહ રાણી થશો ?—જરા.
સ્નેહ બંધનથી સ્નેહીને આમ બાંધજો;
થજો એમનાં તમે ને એ તમારા થજો—જરા.

શુકદેવજી—

(શુકદેવજી અને ગંગામૈયાનો સંવાદ.)

—મ્હારે જન્મ નથી લેવો.

ઓ જમના મૈયા, મારે જનમ નથી લેવો.

હું તો જનમ જોગી એવો.

ઓ જમના મૈયા, મારે જનમ નથી લેવો.

—આતે તમારો જોગ કેવો ?

જનમ જોગી, આતે તમારો જોગ કેવો ?

—અલય કવચ, તને આપું હો બહાલારે.

ના હોય ટાઢ કે પરસેવો— જનમ જોગી.

—ખેરવાની બાધા મ્હારે, ઓઢવાની બાધારે;

અમે ધર્યો છે જોગ એવો— ઓ જમના.

—અક્ષય પાત્ર હું, આપું છું બહાલારે,

જમો મીઠાઈને મેવો— જનમ જોગી.

—બાવાની બાધા મ્હારે, પીવાની બાધારે;

મેં તો કર્યો છે નીમ એવો— ઓ ગંગામૈયા.

—વેદ આરેતું જ્ઞાન, પામ્યો તું બહાર;

શ્રુતિ સ્મૃતિનો સાર લેવો— જનમ જોગી.

—શ્રુતિ ને સ્મૃતિ મ્હારે નામ હરિનુંરે,

હું તો જનમ જોગી એવો— સરસ્વતિ મૈયા.

શુકદેવજી—

(શુકદેવજી સંસાર તજે છે તેની માતા ના કહે છે)

ના ના ન્હાનપ્રીયા જાયા (૨)

નહીં જાવા દઉં લાડકવાયા ! ના. ના.

હજી તું છે નાનો બાળ,

તારે નથી તપનો આ કાળ,

નહીં જાવા દઉં લાડકવાયા ના. ના.

બાર વર્ષ મેં ઉદરે રાખી,

વૃથા વહ્યો શું ભાર ?

નહીં જાવા દઉં નયન સલુણા (૨)

આત્મ તણા આધારે— ના. ના.

શુકદેવજી—

(વારાંગનાઓ શુકદેવનું તપ છોડાવવા બંધ છે)

સાંવરીયાને જોગ લીયો, અળ ક્રીસ બીધ પાસમેં જાઉં—સાં૦

ઝોરસ. મટકીમે મહી જમાવું, જ્વાલન બનકે મેં જાઉં—સાં૦

કુલનકી કુલ છાબ બનાઉં, માલન બનકે મેં જાઉં—સાં૦

ઝોરે ગોરે અંગપે લલુત લગાવું, જોગન બનકે મેં જાઉં—સાં૦

શુકદેવ—

નથી આ બોલ જરા ખોટો,
ઓ બાલ મુની, નથી આ બોલ જરા ખોટો;
વૈકુંઠ માંહી વિષ્ણુ ને લક્ષ્મી,
બ્રહ્મા સાવિત્રીનો જોટો;
માયા મહેશ્વર જુદાં નથી,
છે મહિમા માયાનો મોટો..... ઓ બાલ.

—ભલા ભલાએ બુલ ખાધી સંસારમાં,
ચાખ્યો માયાનો સોટો;
શાને તમે બ્રહ્મચારી રહ્યા ?
કહો શાને તમે બ્રહ્મચારી રહ્યા ?
આતો પકડ્યો અમારો ટોટો..... ઓ બાલ.

શુકદેવ—

સુત સપુત પાછા વળો, સુણો હીતનીરે વાત.
શાને થેલા થઈ ઘર તજો ? તજો માતને તાત—સુત.
—પુન્ય પિતાજી પાછા વળો, જાણી હીતની મેં વાત,
કોણ પીતા કોણ પુત્ર છે, કોણ માતને તાત—પુન્ય.
—માતા તમારી રૂદમ કરે, નાખી નાંખી નીશ્વાસ,
ઘો કેં આશ્વાસન તેહને, કરો શાને નિરાશ.
—લક્ષ્યોરાશીમાં હું કર્યો, બન્યો સઘળો નિરાશ.
અવતાર ધરીયા અનેક મેં, પુરું કોની હું આશ—પુન્ય.

શુકદેવજી—

મોરલા મઢાવું, ચાંચ ત્યારી સોનાથી:
કેંક ટૌકા કરીને, જોગીરાજને જગાડ,
જોગીરાજને જગાડ, વીરા માનું તારો પાડ....મોરલા.
વર્ષાના વિલાસી, તપાવન વાસી,
કલાધાર કલા તું તારી દેખાડ (૨).... મોરલા.

શુકદેવજી—

ભગા તારૂં ભાગ્ય ખુલ્યું;
તારૂં ભાગ્ય ખુલ્યું હવે ભલો જડયો છે ઉપાય.--ભગા.
આંખોની વચ્ચે નાક નડે તેથી,
પરભુ ન દેખાય....
આ નાક વચ્ચેથી જાય.
પછી ભગવાનનાં દર્શન થાય;
મારા જેવા હોને કરૂં તો પુછ્યાની ખોભલી જાય.--ભગા

શુકદેવજી—

ક્ષમા એજ ભુષણ શુરવીરનું,
ક્ષમા ભુષણ છે શાણાનું;
ક્યા એજ ડહાપણનું ઘર છે,
હિંસા એજ દિવાનાનું.... બુઓ.
વિદ્વાનોનું ભુષણ વાણી,
સાધુ લે સાધુતા બાણી;
કોષ કર્મ છે બહુ નઠારૂં
હોય રંક કે રાણાનું.... બુઓ.

શુકદેવજી—

સુખ દુઃખ મનનાં કારણ સજની,

મન પર સૌ આધાર;

જેતું મન જેથી માન્યું, તેમાં સુખ તેને સાર....સુખ.

યોગી છે યોગે રાજી, (૨)

ભોગી ઉપભોગે રાજી, (૨)

રાજી વનવાસી વન મોઝાર

સજની રાજી વનવાસી વન મોઝાર.... સજની.

ડહેલે ઘરખારી રાજી,

મહેલે દરખારી રાજી, (૨)

રાજી જેનો જેવો અધીકાર;

સજની રાજી જેનો જેવો અધિકાર.... સજની.

શુકદેવજી—

સુખીયા જન મનથી,

સુખીયો સંસાર છેજી;

દુઃખીયાને દુઃખ પરમાણે,

દુઃખીયો બેવાર છેજી;

રોગીનું દુઃખ નિરોગી,

શુખનું નવ બાણે ભોગી;

અનુભવથી બાણે, કેવો સંસારે સાર છેજી—સુખીયા.

રા' માંડલીક—

હઉં હું દોષ કેને હાં, સમયની જ્યાં બલિહારી,
સમયની જ્યાં બલીહારી, મનુષ્યની ત્યાં છે લાચારી,
હતો અમ દેશ આતો, જ્યાં પ્રભુ અવતાર પણ લેતા.
અરે આ દેશ એનો એ, સમયની છે ગતી ન્યારી.
અમારા દેશનાં ચેતન, અમારાં તેજને ગૌરવ,
અકાળે હાય કરમાયાં, હજીયે શી થનારી છે.

દેશ ભક્તિ—

સજ્યાં ચોળીને સાડી, બન્યાં રમણી રૂપાળી,
જરા નખરેથી ચાલો ધ્રુવચારીજી.
ચાલું હંસલણીની ચાલ, તાણુ બ્રહ્મટી કમાન.
બને પુરૂષો બેહાલ, બેઠ નાજની.
મીઠાં ઘેબર જલેખી રોજ સાથે જમીશું
તમે રાધા હું કૃષ્ણ રાસ રંગે રમીશું--સજ્યાં.

સતિ દ્રોતદિ—

હું કરે આ મેં કયું એ માનવી મીથ્યા બકે,
ઇશની આજ્ઞા વિના ના પાન પણ હાલી શકે;
ચંદ્ર તારા સુચને બ્રહ્મની ગતિ આધિન છે.
કિરતારની ન્યારી કળા જ્યાં સર્વ પ્રાણી દીન છે,
કહ્યાણુ હાતા છે વિધાતા સંતના ભગવંતરે,
તે ચિરંજન નાથને નમીએ નિરંતર અંતરે,

ઠંસ વધ—

કાનુડા તારી કામણ કરનારી, વૃજમાં વાંસલડી વાગી,
મીઠી ને વળી મોહક. મન વશ કરનારી—વૃજમાં.
મન વશ કરનારી, સ્વર સુણતાં લાગે સુખકારી;
હું ઘેલી, (૨) તમ વિણ થઈ છું ગીરધારી—વૃજમાં.

અરૂણોદય—આબાદીનો ઉપાય—

ચાહો જો ભારતનાં સંતાન, જગતમાં ભારત આબાદી.
તમે અંગે ધરો ખાદી.
દેશ ઊદયની તજો નિરાશા, હવે બનો આશાવાદી;
વિદેશી તમે મોહ તબ્યાં નહીં, દેશની ખરખાદી,
કલંક કાળાં દૂર કરો એ, પાવનકર પહોરો ખાદી;
“આ દેશ ભારત વર્ષ છે, જ્યાં પ્રથમ અરૂણોદય થયો”
અસ્તાચળે તમ ભાગ્યનો ભાનુ અરે આજે ગયો,
“પ્રાચીન કળા મંદીર તમારે તેજ હીણુ દેખાય છે”
કારણ તમારી સંપત્તિ પરદેશમાં વહી જાય છે.
લોકમાન્ય વીર વ્રતની, કંઈ ધરો ઉરમાં યાદી,
તમે અંગે ધરો ખાદી.

સંસાર નૌકા—

શ્યામ ઝુલે હીડોળા કુંજન બનમે કુંજન બનમે મધુબનમે
લતાએ પુષ્પોકો ઝુલેમે, કયાં ઝુલાતી હંએ ?
પવનકે ઝોકોમે કચસી સુગંધ આતી હંએ ?
ચમનમે ઝુકાતે શાખે સમા દીખાતી હંએ ?

મદનકો ગોંઠમે લેકર, એહ સખ રમાતી હંએ ?

ખસ આઈ સાંવરી સુરત એહ નયનમે ?--શ્યામ.

બોડાણો—

કબીર ભજન.

તારી ધીરી ગાડી હાંકોરે મેરામણુ ગાડીવાળા,

તારી મજરે ગાડી હાંકોરે મેરામણુ ગાડીવાળા.

ઘોડા છુટયા થાનશે, પીછે પડી પોકાર.

દશ દરવાજા ખંધ હુવા, તોખી નીકલ ગયા અસ્વાર--તારી.

ગંગા કિનારે ઘર કરો, અને નહાવો નિર્મળ નિર;

આખ્યા વિના શું પામીએ, તે કહી ગયા દાસ કબીર--તારી.

શ્રી ભોળભગત કૃત—ચાખખો—

મુરખે નાર કુભારજા આણી, એનું ઘર કર્યું ધુળધાણી--(ટીક).

પાંચ મણુની લાપસી ભરડી, મણુની ભુંજી ધાણી;

ઘીના ઘાડવા ઢોળી નાખ્યા, દુધમાં નાખ્યું પાણી—મુરખે

વાર પરખે વઢવાડ કરેને, કલેશ કરે જાણી જાણી,

છોકરાંને માથે છણુકા કરેને ચુંટીઓ લે તાણીતાણી—મુરખે

ખરે ખપોરે રસોઈ નીપજાવે ને રાતે જાતી પાણી,

છોકરાંને મારી મારી સુવાડે, ઓલાવા રાત જાણી—મુરખે

ટાઢું શીજું કંથ આગળ આંસે, મરે જ્યારે જીવ તાણી,

સાંજ પડે ઘેર ભટકીને આવે, ઉપર જાતાં રીસાણી—મુરખે

પટીયાં પાડી આંખ આંજી આથડે સાસરે પીયર ન સમાણી.

“ભોળે ભગત” કહે ગુરૂ પ્રતાપે, ઉતરેલ નાર શીદ આણી—મુરખે

ઉદયભાણુ—

ટાળ્યાં નહીં ટળે લખ્યા જે લલાટે લેખ—ટાળ્યાં.
 વાળ્યાં ખીજ તે ફળે કરમે લખ્યું તે મળે—ટાળ્યાં.
 દશરથ આંધેલ તલાવડી, પાણી શ્રવણ લરે
 ધર્મ કરતાં ધાડ થઈ, આંધળાં ઝુરે તો મરે—ટાળ્યાં.
 રઘુવીર ચાલ્યા વનમાં, સીતા રૂઢન કરે,
 દુષ્ટ દગે સીતા લઈ ગયો, લંકા પગમાં ખળે—ટાળ્યાં.
 હરિચંદ્ર જેવો રાજવી, નીચ ધર મળુરી કરે,
 રાણી વેચી પરધરે, વેળા ચાહે સો કરે—ટાળ્યાં.

પુદ્ગલ—

કુલની પાંખડી લ્યો પ્રાણુ ગણી અંતરની ઓળખાણુ-કુલની.
 શ્યામ સલુણા અમ ધર આવ્યા, શા કરીએ સન્માન,
 નાથ નાગના પરિમલ લીના મનમાન્યા મહેમાન-કુલની.
 આજું શું કહીએ એ સમજુને, સખી નયનના લાણુ,
 વિમળ કમળ આ સરોવર જળનું, ભોગી જમણુ સુખણુ-કુલની.

ઉદયભાણુ—

બોલો મારા પ્રેમી પોપટજી, બોલો બોલો બોલો બોલો મેના બોલાવે,
 ડોલો રંગ રશીયાજી ડોલો જરી ડોલો ડોલો ડોલો ખ્યારી ડોલાવે,
 મેના તારા વચનની વીણા લાગી, લાગી લાગી લલીત લેહ લાગી,
 પહેલાં પોપટજી ખ્યારા રામજી સંભારે—
 ચતુર સુખણુ સીતા રામ ઉચરાવો.....બોલો.
 પોપટજી પાંજરે શોનાનું સજવું, લાડીલી હું લાલચુ નથી કે લલચાવું.

સોને રૂપે શુ બીડ ભિતરની ભાગી.....લાગી.
રૂઠા સુઠાને રંગે રમાડું, પાંખે ઘાલીને ફળ મીઠાં ખવાડું.
ભાવના બુખ્યા તમે શું ભાવી ભાવના બુલાવે ?—બોલો.

મીરાંબાઈ—

રાગ—ભજન.

કાનુડા શું જાણે ખારી પ્રીત, બાઈ અમે બાળ કુંવારાંરે-કા.
જગારે જુમનામાં અમે ભરવા ગયાં તારે, કાનુડે આવીને
છાંટયાં નીર, ઉડયાં છરરરરરરે-કા.

શેરીએ તે શેરીએ અમે રમતા, ને કાનુડે આવીને
ફાડયાં ચીર, ફાટયાં ચરરરરરરરે-કા.

વૃંદા તે વનમાં વહાલે, રાશ રમાડયાંરે, કાનુડે તાણીને
માર્યાં તીર, વાજ્યાં અરરરરરરે-કા,

મીરાંબાઈ—

ભજન.

બહીસારી રસીયા ગીરધારી સુંદર શ્યામ હો તજી તમને
મથુરાનાં વાસી આવા ન બનીયેજી.

વાંસલડી વાગી એવા ભણુકારા વાગે, વૃજરાજ લાગે મને ખારી
સુંદરશ્યામ હો તજી અમને. મથુરાના વાસી આવા નવ બનીયેજી,
જુમનાનાં પ્રાંતે વહાલા ખવાને કોટે છે, અકળાવી દે છે મુને ભારી
વંદ્રાવન કેરી શે વા, તારાંબુ અમનેતો, વહાલા નવ લાગે મારી
ગોરધન તે વેળે વહાલા, દયલો આંગળીએને અમપર ઢાળીયો ગીરધારી
મીરાંબાઈ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ વહાલા શુદ્ધ પ્રભુ લેજો માફરી
સુંદરશ્યામ હો તજી અમને મથુરાના વાસી આવા ન બનીયેજી.

કેસવધ—

ગરબો.

જમુનાને તીરે જાડુવાલે, સખી ખંસરી ખજાવી,

ચોરી મને બહાવરી ખનાવી.

ભુલાવી માઝં લાન સાન કહાન ગયો હાં હાં.

મને મોરલીએ મોહ ઉપજાવી. જમુના,

સાખી—સુંદર છખી જોઈ છેલની, ઉપજી અંતર પ્રીત,

નટવર ગીરધર શ્યામમાં ચોટયું માઝં ચિત્ત.

નયન નેહે નચાવ્યાં વાલીડે સખી મુખ મલકાવી

છુપી છુપી છખીલે કરી સાન, મને લીધારે લોભાવી,

ન લાવે ખાનપાન નિદ્ર ન આવે હવે; લગની લાલાએ

પ્રેમની લગાવી.

સાખી—વીરહ થકી વીધાયલું, અંતર અતી અકળાય;

અળગો રહે અલખેલડો શું સખી ઉપાય કરું. જમુના.

સતી તોરલ—

ભજન.

જેશલ કરીલે વીચાર માથે જમ કેરો માર,

સ્વપ્ન જેવો રે સંસાર તોળાંદે કરે છે પોકાર,

આવોને જેસલરાય આપણે મળીયે,

ખરા સંત હોય ત્યાં જઈ ભળીયે.

આ ભવ આવીયો અવતાર માથે સદગુરૂ ધાર,

—ભાવું ધણીને દરબાર બેઠલી ઉતારે ભવ પાર—આવોને.

મોતી ઐરણમાં ઐરાય માથે ઘણુ કેરા ધાય,
 કુટે ફાકટીઆં કહેવાય, સાચાની ખરે ખબરું થાય-આવોને.
 નવલખ કોથળીયો ખંધાય ત્યારે ગાંધીડો કહેવાય.
 હિરા માણેક હાટે વેચાય, તેનાં મુલ મોઘેરાં થાય--આવોને
 નિત્ય નિત્ય ઉઠી ન્હાવા જાય કોયલા ઉજળા ન થાય,
 બેટો ગુણીકાનો તેતો બાપ કેને કહેવા જાય--આવોને.
 દેખા દેખી કરવા જાય, એ નર અધુરીયા કહેવાય,
 હાથમાં દીવો લઈને છતી આંખે કુવે પડવા જાય--આવોને
 એવી ચાર જુગની વાણી સતિ તોરલદેવી ગાય--આવોને.

નરસીંહ મહેતો—

હવે મને હરી નામથી નેહ લાગ્યો
 ભાગી બીડ ભવનો ભય ભાગ્યોરે--હવે મને.
 માર્યા મંદિર મારા મનથી મેં મુકીયાંને ઇન્દ્રીની ઐગળખાણ મુકી
 હેમ હીરાથી હાર મઢેલા તે ઉપર ચાલ્યો મુખે થકીરે--હવે મને
 કેના સુત તાતા કેના માત ને જાત સરવે સ્વારથનાં સગપણ રાખે
 પ્રાણ ગયા પછી પાસે ન આવે કાઢો કાઢો મુખ ભાખેરે--હવે.

સુકન્યા સાવિત્રી.

યમ--શા માટે શ્રમ કરે, સતી ! તુજ પતિ લક્ષિત સાચી (૨)
 હવે પુત્રી ! વળ તું પાછી (૨)
 સાવિત્રી--સજ્જન કેરા સાથમાં મેં ડગ ભરીયાં સાત,
 મિત્ર ભાવે સુણજે હવે, દીન વનિતાની વાત.

ધર્મ જે વેદપુરાણે ભણીઓ, મુખ્ય ધર્મ મહસ્થાશ્રમ ગણીઓ

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)

વળું મહારાજ ! ક્યમ પાછી (૨)

યમ--સુણી વિવેક ભરી મૃદુ વાણી, થયો પ્રસન્ન અતિમન શાણી

સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી (૨) હવે

સાવિત્રી--“મહારાજ ! મારા બંધ સાસુશ્વર આંખે દેખતા થાય.

યમ--“ તથાસ્તુ ” ભાવ્યવતી ! તુ દૂર બાવી;

થાય કોથી મિથ્યા નવ ભાવી—શા માટે;

સાવિત્રી—પતિ સમીપ શ્રમ નહીં જરી, જ્યાં જાએ મમ નાથ;

તપ વ્રત આપ કૃપાવડે ત્યાં આવું તમ સાથ

સંગત સજ્જન તણી નથી સોઘી, મૈત્રી સંત પુરૂષની મોંઘી

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તિ રાચી (૨) વળું મહારાજ

યમ--અર્થ યુક્ત સંભાષણ તારે, બુદ્ધિમાં વૃદ્ધ કરનારે.

સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી—હવે.

સાવિત્રી--મહારાજ ! મારા બુદ્ધિશાળી સસરાજીને પાછું.

રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય.

યમ--“ તથાસ્તુ ” ઉત્તમ વર મેં આપ્યા ભાવે;

હજી મેમઠા પૂઠળ આવે—શા માટે.

સાવિત્રી--સુપાત્ર જન કરત કદી સુપાત્રનું સન્માન;

સાધુ તો દુશ્મન તણું પણ સાધે કલ્યાણ.

સત પુરૂષોત્તી સમાન દષ્ટિ, દયા તણી વર્ષાવે વૃષ્ટિ;

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથશું, રહી વૃષ્ટિ રાચી (૨)--વળું.

યમ--શીતળ વચન સુધાસમ તારાં તૃષા તૃષાતુસ્મી હરનારા

સત્યવાન જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી--હવે.

સાવિત્રી--“ મહારાજ ! મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધિ કરનાર,
મારા સૌ ભાઈ થાય. ”

યમ--“ તથાસ્તુ ” સાસરીયાનું માન વધાર્યું;
પિયર તણું પણ કાજ સુધાર્યું—શા માટે.

સાવિત્રી--પર દુઃખે દુઃખીયા બને, દુઃખ દુઃખદ હૃદય વિશ્રામ;
ભરેસો ભારે સંતાનો, ઠરવાનું શુભ ઠામ.

સ્વજન માંડી વિશ્વાસ ન લાવે. સજ્જન ઘર પૂછતું સૌ આવે
કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તિ રાચી (૨)—વાળું.

યમ--મધુરાં નવિન વચન સંભળાવ્યાં, અતિશય તે મારે મન ભાવ્યાં
સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી (૨)--હવે

યમ--“ તથાસ્તુ, ” ઘટે ન થાવું અતિવર લોભી;
તજ પૃઠ હવે જા અહિં થોભી—શા માટે.

સાવિત્રી--સ્વધર્મ બહાલો સાધુને, જે નવ ચુકે લગાર
સાંપ્રત ભૂત ભવિષ્યની ગતિ તણા આધાર.

સજ્જન કરે ન આશ આપી, બોલ્યું ન કરે કઠાપી.

કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)--હવે.

યમ--અમુલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાચે તુજમાં ભક્તિ ભારી;
ભગવતી ! છેલ્લું ઉત્તમ અનુપમ ઇચ્છિત વર યાચી (૨)--હવે

સાવિત્રી--પુત્ર તણું મુજને દીધું, પ્રભુ આપે વરદાન;
જીવતદાન દઈ જીવવાને, સત્ય કરો ભગવાન.

સતી અનસુયા—

અહો પ્રહાનાદ ગાજે, શો પ્રહાનાદ ગાજે

રૂડો રાસ રચ્યો આજે પ્રહ્લાંડમાં (૨)

અજેક રુપે રાચીએ અનંત કોટી ખંડમાં--શો.

એકજ ભુલ—

ખ્યારી કહીને બોલાવે, એની પાસે કેમ ફાવે

એ તો સાંભળે ન એકે મારી અરજી.

છાતી....માંતો અરરર રરરર અરરર રરર થાયરે—માં

એના મોઢાની મીઠાશ, એ તો બાણે નાગ પાશ,

પછી હોય કે ના હોય એ તો ક્યાંની હશે રીત

કરે પરાણે એ પ્રીત; એ તો ક્યાંની હશે રીત

થઈ બેસે છે ધરાર મારે વરજી !

છાતીમાં તો થરરર રરર થરરર થાયરે મા કેમ કરે ?

ભત્તરૂડરી—

રાગ આશાગોડી

કામ છે દુષ્ટ વિકારી અહા પ્રભુ ! કામ છે દુષ્ટ વિકારી,

ઈંદ્રસમાન પતિ અતિસુંદર, અશ્વપાલથી છે ચારી અહા પ્રભુ કામ છે

વ્રજસોને ત્યાગી એકનેજ ચાહે, તેના ચિત્તામાં છે બારી છીનાળી

ધીક બાપ તુજને ધોક તારી બુદ્ધિ, વિપરિત વાત વિચારી--અહા

ભત્તરૂડરી ભજન-ઝી'ઝોટા—

છોડકે અભિમાન માન, અખ તો માનવા, મેરા--છોડ.

રાજપાટ સખ બુઠે બનો; કયું તુમ હોત હેરાન;

નારી ખ્યારી નહીં હે તેરી મત કરના ગુમાન--માન.

બુઠી પ્રીત જગતની દેખી, મત બુલે નાદાન;

આહીર રંગ રૂપકું દેખી મત હોના ગુસ્તાન--માન.

ચલ જંગલમેં ભેખ ધરંગે, તજી જગત તોફાન.

જગત સ્વપ્નસે જાગૃત હોવત, ગુરૂસે લેના જ્ઞાન--માન.

ભવૃંડરી—

દેખા નહીં કમ્પુ સાર જગતમેં દેખા નહીં કમ્પુ સાર,

મોહબતસે મત લપટો ચારો, દેખા નહીં કમ્પુ સાર;

ચૈત્ર ચોકરી રાજ મીલે પન, વ્રજબુકા નહીં પાર.

ભોગ ભોગતે ઈંદ્ર અપસરા, તૃપી નહીં લગાર (૨) જગત

જુઠા રંગ રૂપમે ભુલી કીડા કરત ગમાર;

રૂપ વીર્યબલ નાશ હુવા તળ નહીં હે અપની નાર (૨) જ

પ્યારી મેરી બતની પીંગલા, દુખ રહ્યા એક તાર;

તોભી કીયા કૃતધની રાણી, અશ્વપાલકું ચાર (૨) જગત

અલપ બખતકા એહી તમાશા, દુઃખ હે અપરંપાર;

બેશક ઇસ્કા ત્યાગ કરો તુમ ફેર પસ્તાના ચાર (૨) જ

એહી ભરથરી નાર ભરૂંસે ભુલી હુવા ખુવાર;

એહી ભેખશે જગત શીખ હઉં નવ દુખો સંસાર,

નવ દુખો સંસાર--જગતમેં દેખા નહીં કમ્પુ સાર.

એકજ ભુલ—

સીધાવો હૃદય દેવતા મને મનથી હઈ વિસારી

હું તો રહીશ તમારે વિરહે જોગન બાળ કુંવારી--સીધાવો

સુખનાં સ્વપ્નાં વહી ગયાં, પાછળ રાત અંધારી,

કોને આધારે હું જીવું, એકલી અટુલી નારી--સીધાવો.

જીવન અખું આપ ચરણમાં, એ ઉપહાર સ્વીકારી,

કદી યાદ કરશે તો માનીશ, સફળ ગતિ થઈ મારી-સીં

ભત્તૃહરી—

રાગ મરેશીયા.

હાય કેમ સહેશે ઉઝેની રંડાપો, ઘણી થઈ છે રાજાજી માફ
રાખો—ટેક૦

ખાણુ લક્ષ માળવાના છે સ્વામી કામ કોડીલા રૂપે ન ખામી
સારે અંગે લભુત શી જામી રે, હાય કેમ આ—

એક ખાણુ કૃષ્ણા તમારી રૂએ, અંદ્રકળા ચોધારા નીર ચુએ,
ખાપુ સુખે ન આજ કોઈ સુએયેરે-હાય૦

મહેલે મહેલે વિલાપ છાયો છે, પવન શોકનો સઘળે વાયો છે,
કળકળતાં ખાઇઓને ભાઇઓ છે રે-હાય૦

ખાંધે લટકી શી ભગવી ઝોળી, આવ્યા વસ્ત્ર કયાં ઘેરૂં ઝખોળી;
હાય હાડામાં પ્રગટાવી હોળી રે-હાય૦

નથી વિક્રમ ભાઈની કંઈ આશા, કીધા કરમે એવારે તમાશા;
એણે ખીજાં જંગલ કયાંઈ વાસ્યાંરે-હાય૦

ઘણી નોધારાં અમને કરોમાં, આવું અણુધાયું પગલું ભરોમાં;
જોગી જીવતાં ચિતામાં ધરોમાંરે-હાય૦

ભત્તૃહરી—

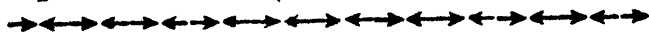
પિતાજી આ કોપ તમે શો કર્યો જોગી વેષ ખાપુ શીઠને ધરો;

મરી ગઈ છે માત અને વળી જાઓ તાત,

પિતા એથ કોની છે, એરમાન માત,

લાડવશે લાડ મને પછી કોણુ!

પ્યારી પુત્રી આવો ખા? કહેશેજ કોણુ?

કુંવારી હું છું તમારી સુતા !

વરાવી નથી કીધાં ભગવાં--પિતા.

ન બાપી કરી બાપુ બશો નહીં,

પિતા પાછળ નહીં જવું હું તો સહી--પિતાજી.

ખિલ્લમંગળ ઉર્દે સુરદાસ—સરાગ, ભજન—

વિષય વાત મમ માત તજીને, કૃષ્ણ ભજન તું કરવા દે;

ધર્મ વૃત્તિએ ધરણીધરનું, ધ્યાન ધૃતિથી ધરવા દે;

અધર્મપણાને અલગ રાખી, ભંડાર ભકિતના ભરવા દે,

નટવર નામનું નાવ મળ્યું છે, તો ભવસાગર તરવા દે !

નાશવંત નર નામ છોડીને, અશ્વય વરને વરવા દે--વિષય૦

ખિલ્લમંગળ ઉર્દે સુરદાસ—

હાસ પરે દયા લાવોરે દયાળુ દેવા, હાસ પરે દયા લાવોરે--ટેક.

સંસારી સંબંધ તોડી જીવ આપ ચરણે જોડી,

હુતો બની બેઠો બાવો બાવોરે--દયાળુ.

આંખો વિના સંકટ આવું, ખાડામાં ગોથાં ખાઈ,

વારે અવિનાશી આવો આવોરે--દયાળુ.

ખિલ્લમંગળ ઉર્દે સુરદાસ—

તારાં વચનો સારાં, સ્નેહે સાંભળતાં

શાન્તિ પામ્યું છે મન મારું રે આજે૦

જગની જંબળમાંથી બળતો બચાવ્યોજી

ધન્ય ગુરૂ ચીન્તામણી, ધારૂ રે આજે--આ૦

લકિત લગવાન કેરી કરતાં હમેશાંજી.

થવાનું ત્વરાએ ક્ષુભ તારૂં રે શાણા—આ૦

સરસ્વતીચંદ્ર—

શાંત સમાધિ ધારી શું ખેઠા, જગો જોગી બાળા;
ખહાર તમારે આવી લીખારણુ, લોળી બિચારી બાળા,
બ્રષ્ટ કલંકિત પ્રેમથી વંચિત, સંચિત પાપની શોમા.
વરથી વિખુટી વચનથી જુઠી, લાગ્યની કુટી લામા !
“ત્યાગી ઘરવચન વનમાંહી આવી, રાત અંધારી ચોરરે.”
“લવ જંગલમાં ભૂલી લમું, ત્યાં મળ્યા લુંટારા ચોરરે.”
“લુંટી શોભા સુખ અને લુંટ્યા સહુ શણગાર.”
અલગ થયાં શું યોગી મહારા; અલગ અલખ જગાવો;
શરીર સળગતાં શેષ વિભુતિ; અંગની અંગ લગાવો.

પુદ્ગલ—

રાગ—લજન

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં—સાર આ૦
ધનધરા સુત તાતની પ્રીતે; મોઘા અવસરને મેં જોયો.
મૃગજળ પીવા કામ ન આવે વ્યર્થ ઈંદ્રજાળમાં હું મોહયો—મેં બહુ.
પુણ્ય પરમાર્થનો માર્ગ ન શોધ્યો, જન્મને વૃથા મેં વગોવ્યો—મેં
સતી:અનસુયા

મહેમાન થયાં તમે મારાં સ્વીકાર્યો મહુમાની

મેહમાન કરે મેહમાની દુનિયા કહે દિવાની. (૨)

ધરી વસાબૂધણુ અંગે, કરો રમત ગમતઅમ સંગે. (૨)

જુઝીયે મહનના જંગે— સ્વીકારશે મહેમાની. (૨)

જેવી નીર વિનાની સરિતા, તેવી વહાલા વીનાની વનિતા;

બીજી વ્યર્થ બધી મસ્તાની, દુનિયા કહે દિવાની. (૨)

કંઠે ધરે કુસુમની માળા, પહેરે નીલમના હાર રૂપાળા (૨)

શીર ઉપર મુગટ છોગાળા—સ્વીકારશે મહેમાની.

જેના પતી વસે પરદેશે, તેણે રહેવું સાદે વેશે;

બીજી વ્યર્થ બધી મસ્તાની, દુનિયા કહે દિવાની—મેહમાન૦

સતી અનસુયા—

મારે મોઢે મનાવી રાજી કહેવરાવી, કલાવી પટાવી પૂછો શું તમે
પુલસુગંધીવાળા રૂઝાં રંગે રૂપાળાં, તેનીમીઠી સુગંધી કેને ના ગમે
લીલાં પીળાં ઝાડ પાન ઉપર પંખી કરે ગાન,

રોજ કાને સાંભળવાં કેને ના ગમે (૨)

વાહ કેવી છે, શાણી, બોલે મધુરી વાણી;

ઠાહી ડમરીના બોલ મારા મનમાં રમે—મારે.

રાજા માંડલિક—

ખુને જીગરકો પીતી હું બસ ગમમે તેરે ચાર

સેહરે ચમનસે પ્રીરતી હું બસ ગમમે તેરે ચાર

મય ચુપ ચુપકે રાતી, હું આંસુયોસે ધોતી

ઓ કહા ગયો મેરો મોતી, મોતી બીના નહિ સોતી

બસ ગમમે તેરે ચાર.

ખુને જીગરકો

સાખી દીલ ઉસીકુ દીજીએ દીલદાર ચાર હો

કયાં હીંદુ કયાં મુસલમાન કદરદાન ચાર હો
મેરી નજર બે તુમસે લડ ગઈ મેં પલંગસે નીચે પડ ગઈ
.....વેર કયાં ગયો મેરે ખ્યારે.

મેંચ અગ્નિ, જેસી જલ ગઈ બસ ગમમે તેરે ચાર--ખુને
હેવકન્યા—

મુને ઘેલી કીધી છે નંદલાલે છેતર્યા છોગાળે
મુને મારી નયનોનાં બાણુ છેતર્યા છોગાળે
કોરી લીધું છે એણેજ કાળજડું માંડે સખી
ભુલી હું તો સાન લાન છેતર્યા છોગાળે—મુને
મુરલી મધુરી વાગતી વેધ નાદ અખંડ
મોહન મંત્ર સખી ભર્યો લોલાવે મુજ મન
આસો માસો અટપટો સ્યામળીયાલ રે વહાલા
કૃષ્ણલ કાળુડો નાગ કોને ડસીયાલરે વહાલા--મુને

સુકન્યા સાવિત્રિ—

આરામની, સુખધામની, પ્રિયા ! તું પ્રતિમા પ્રેમની;
મમ તાપ ઉપરની કારનારી, તું શીતળ ધારા બની;
માળા જપું તમ નામની (ર) નથી ઇચ્છા દામ દમામની;
ચિત્ત આહું સેવા શ્યામની સાચી તું ભગવતી ભામિની ! આ

દેશભક્તિ—

કંટક પ્રેમનો રે વાગ્યો ઉડો અંતર સાલે;
વસમી વેદનારે જેને વીતી હોય તે બાણે.

કોમળ કંચન વેલડીશું શોચ શાણી થઈ વારે
 કઠણ કાળજી રાખ હોય બા મટી જશે સા કાલે,
 વંઝા શું પ્રસુતી પીડ બાળે.
 અમો ના બાળીએ રે બલી ઉઠું રજા શું તારે,
 કદલી કુંજે મયુરો રંજે મધુકર મહાંદ ધારે.
 ઉપવન ખીચ્યાં અનેક ફળ પણ દ્રાક્ષ અડી શુક શાને,
 ઉચિત નોગી વાયસો શું સ્વાદ સુધાનાં બાળે.
 અજબબટ હોયો સંસારે—કંટક.

સરસ્વતીચંદ્ર—

અહો કરમગતિ, પલટી મટી મારી
 તજી નગર ઘર દુર સ્વજનથી
 ઉર રહી ફિકર ટરી, તજી દુખે મુકુમારી—
 ચંદ્ર કુમુદ તજી દુખે લીલીનલ
 રજની કરી અંધારી દીન દુખીયારી—

રાજા માંડલીક

હઉં હું દોષ કોને હાં સમયની જ્યાં બલીહારી;
 સમયની જ્યાં છે બલીહારી મનુષ્યની ત્યાં છે લાચારી,
 હતાં અમ દેસાં આને જ્યાં પ્રભુ અવતાર પણ લેતા;
 ગરે આ દેસાં મેંના એ સમયની છે ગતી ન્યારી.
 અમારા દેશનાં ચેતન અમારાં તેજને ગૌરવ;
 અકાળે હાય કરમાયાં હજીયે શી થનારી છે !

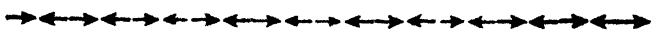

પ્રેમ વિજય:- (કોમીક) સાસરે-સંદેશો.

જેખન નવરંગમાં જુલતી ઉમંગમાં,
તનડે તાલાવેલી થાય છે;
કહેજે સંદેશો મારા સ્યામને
મુહાગી રાજ તલસી તલસીને જીવ જાય છે.....
ચાંદલીયો જોઈ મારે ચીતડું ચોરાય છે,
કોયલડી ટહુકે મારે કાળજી કોરાય છે;
વેલો જોડાવો રાજ આજી લઈ આવો,
મારી મોંઘી વસંત વહી જાય છે.....

પ્રેમ વિજય:- (નાનકડી નારીનો પતિને ઓરડર).

સાહયબા સડકો બંધાવ માંડળગઢ જાવું
સોનેરી રથડા મંગાવ.....
મખમલ કીનખાખ તણાં ગાઢલાં બીછાવી,
માંહી અત્તરનાં છાંટણાં છંટાવ.....
કચ્છી ઘોડાની જોડ જોડી અલખેલડી,
ખ્યારીને પ્રીતે પધરાવ.....
પથરંગ પાધ તમે ખેરો પ્રીતમજી,
શીર પેચે કલગી લગાવ.....
હળવે હાથે તે રથ હાંકો નાવલીયા,
નાનકડી નારી રીઝાવ.....

પ્રથમ વિજય:—રાગ-કવાલી (નયનમાં નાચતાં ખંજન)

મનોહર પીનસ્તન પરથી સરકશે અલિ અંચલ,
રસિકની આંખડી જોશે પલક ભર એ થશે ચંચળ.
રસિક શૃંગારની મસ્તી, નથી આ વિશ્વમાં સસ્તી
નકામા શબ્દ બાણોથી સતાવો ના હૃદય કોમલ.
અલક લટ ઝુલતી ગાલે નયનમાં નાચતાં ખંજન,
નીરખશે કો રસિક વર તો પલકમાં એ થશે ધાયલ.
રસિક ઉરમાં પુરાયાનાં, અધર રસમાં ભીંબ્યાનાં,
ઘવાયાના નયન શરેથી ખીબને શું કરે ધાયલ

પ્રેમ વિજય:— (કોમીક) કાઠીયાવડી—ગાયન.

એક રૂપીયારો ઢોલા રૂઠ મંગ વાધો
કાતણુ હે કતવારો જોડીરા ઢોલા ઝીણો કાંતોસા
બાર બાઠ વરસો શું નોકરી સીધાયા
ખોટા રૂપીયા લાયા જોડીરા ઢોલા બાર ફેંકો શા
પત્થરીસી ફાળ ગવાંકારે કુલકા તુરીયાંરી તરકારી
જોડીરા ઢોલા લેળા જીમોશા.

પ્રેમ વિજય:— (શ્રીમંતોની જુઠી દુનીયા)

શ્રીમંતોની દુનિયા છે જુઠી જુઠા સૌ વહેવાર,
જોઈ અમીરીના અંબશો સ્વાર્થ તણુંજ બબ્બર.
મહેલ માળા જોઈને કોઈ વ્યર્થ નહીં લલચાશે,

ઝાકળનાં જળ મીઠાં માની પીવા કદી નવ જશે
એના ખોટા છે ચમકાર.....
સ્વાથી જનોની શબ્દજળમાં કદી નહીં ખંધાશે
પ્રપંચી જગમાં લોળાં થાશે તો આખર પસ્તાશે
એમાં જોશે નહીં કંઈ સાર.....

પ્રેમ વિજય:- રાગ-કવાલી [ખોટો પ્રેમ.]

પ્રેમ પ્રેમ શું કરે જગતમાં શુદ્ધ પ્રેમ નવ મળે,
ફેગટ ફાંફાં મારી દીવાના જીવન ભર ટળવળે;
ચકોરો ચંદ્ર ઉપર મરતાં પતંગો જ્યોતિપર જળતાં,
રસિક કુમુદિની શશીવર જોવા રાત દિવસ લલચામ;
સ્વાથી નીશાકર અંખરપટમાં રોજ રોજ સંતાય;
ખીચારી તલસીને જાંઝાય અરે એતે શું પ્રેમ ગણાય.
માની સુધારસ રંકસારસો મૃગ જળ પીવા ચ્હાય.
પરિણામે જ્યાં જુવે હળાહળ જુરી જુરી જીવ જાય;
પ્રેમનાં નથી કીનારા કયાંય નકામા પડશે જાવ જળમાંહય.

પ્રેમ વિજય:- (દીવાની માશુક.)

મોહીની લગાડી મીઠી દીવાની ખનાવી રાણા,
અધવચ જોશોના પ્રીત તોડી.
તારી આશાએ રાણા સઘળાં સંબંધી છોડ્યા.
લાજ શરમ મેં તો છોડી હઠીલા રાણા—અધવચ.

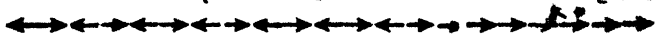
તનડાના તાપે હું તો સળગી ઉઠી છુ,
રગ રગમાં જવાલા મને બગી હઠીલા.

વીર ગજના:- (વગર મુડીનો) સાખી.

થવા જરદાર ચાહો તો કરો વેપાર માખણનો
અનેરો લાલ દેનારો ખરો વેપાર માખણનો
ન થાપણુ જોઈએ ઝાઝી નફાની બગતી બાજી
જગતને રાખવા રાજી ધરો આધાર માખણનો
જગત ઘડવાની જો શક્તી મને પરમાત્મા આપે
ખનાવું તત્વ ત્યાગીને બધો સંસાર માખણનો

વીર ગજના:- (રાગ ગઝલ)

ગાપ્રીલ તું સોચ મનમેં હરીનામ કયું બીસારા
સુનતા નહીં બજે હંચ શીર કાહકા નગારા
જોખન ભરી હયે નારી દીલકો લગી વો ખ્યારી
જખ મૌતકી તૈયારી તુજસે કરે કીનારા
સુંદર હયે દેહ તેરી હોવે લસમકી દેરી
પલકી લગેના દેરી વૃથા કરે વીચારા
માયા કે બલ માંહી મુરખ રહા ફસાઈ
પ્રધાનંદ મોક્ષ પાઈ હરી ચરનકો સહારા

અરીબની હાય:— (કોમીક.)

(બસ) તમે એટલેથી મહેરબાની કરજો....

મહારી પાસે આવશે મા.

બહુ ! મસ્તી તોફાન નહિ કરજો....

ઉંહું....શરમાવશે મા....તમે

તમે અરજી અમારી દીલ ધરજો....

માથું હલાવશે મા.

એક ખ્યાલીની મહેરબાની કરજો....

મહારો પાલવડો મુકો મહારો જીવ ગભરાયુ.

એક ખ્યાલી પી જીવ એટલે આરામ થાય.

મહારે અમ્મર ચુંથાય જરા ડરજો....

જીવ બોલાવશે મા

તમે આવેથી વાત નહિ કરજો....

મહુને ગભરાવશે મા....તમે

અરીબની હાય:— (કોમીક) ઘેર કેમ છે ?

ભાઈ જુઓ સંસાર, મારે બાયડીઓ માર,

તમે કરો વિચાર, ઘેર કેમ છે ?

અમે થઈશું શિરતાજ....થાશે અમારું રાજ,

તમે કરજો ધરકાજ....વાત એમ છે....ભાઈ

મુઆ કાઢે શું હાંત....આ છે શિખવાની વાત,
 મ્હને ધેરાની જાત પર વહેમ છે....ભાઈ
 માથું હુમે જો પુરૂષનું તો ખાયડી એ ખામ છે,
 એ ખામનું માલીશ કરો તો ખસ પછી આરામ છે.
 ધેરાંથી આજે માન છે ધેરાંથી આજે નામ છે,
 ખસ ધકેલપંચા દોઢસો રાખનારો રામ છે.

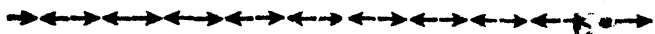
* * * * *

આ પુરૂષની પિસ્તોલમાં ધેરાંનો ગોળીખાર છે,
 માટેજ કહું છું બેઠને સમજી જવામાં ચાર છે.
 તમે કહ્યા તો ખરા ભાઈ, કેવા ઘરમાં છે ખાઈ,
 આથી ડાહી કે સવાઈ, કેવી રે'મ છે ?....ભાઈ
 'સાચું' બોલજો આ બહેન, કેવી અંતરની નેમ,
 આથી ઉતરે કે કેમ ? કેવો પ્રેમ છે ?
 રે....મને લાયડાની જાત પર વહેમ છે.

તો....મને ખાયડીની જાત પર વહેમ છે....ભાઈ

ગુજર—વીર (કોમીક) મોહ ભયું જોખન.

હું તો કુલડાં લેવા ગઈતી પીટયા માળીના ઘરમાં,
 લુચ્ચો માળી મુજને લાળી ખુશી થયો દીલમાં;
 નયન ચાળા જોઈને એના, હું ડરી અંતરમાં. પીટયા.
 પાસે આવી મુખ મલકાવી હાર દીધો કરમાં,

હળવે રહીને હાથ દબાવી છેડ કરી છળમાં, પીટયા
મોહ ભર્યું મારું જોખન છે, હું તેની ફીકરમાં.
કૈક મુવા આશક થઈને મુજને રાખી છે નજરમાં. પીટયા.

કાશ્મીરનું પ્રભાત:—(કોમીક) તમારે બાલવું ના

શાણી સહિયરની સંગે મળીને જાઉં જમના તીરે હાં,
તોયે તમારે કાંઈ બોલવું ના.

માથે તમારે બેડવું મૂકી, ચાહું હું લયકાતીરે—તોયે
પુંદરી ફરતાં થાકો જ્યારે પગચાંપી અમે કરશું,
ખમ્મા, ખમ્મા, કહેતાં તમને હાં જુહાં અમે કરશું.—તોયે
કામરૂ દેશે શીખવા બાથું કામણની રૂડી રીતિ જે,
કામણ કરી હું રંગ જમાવું થન ગન નાચ નચાવું—તોયે
લાતો ખાશું સુંદર પગથી મજબુત કરશું માથું
વાહવાહ વાહવાહ કેતાં તમને પગ તારા પંખાણું—તોયે

કાશ્મીરનું પ્રભાત:—(કોમીક) તમે જે કહેશો તે કરશું

આજ થકી હું નવ વાકાં થાશું મુખ માગ્યું અમે દેશું
તમે જે કે' શો તે કરશું

કોષ થતાં હું લાત લગાવું મુંગે મ્હોંએ સહેશો;
હસતે મુખડે, માઝમ રાતે, સેવા કરી કરશો—તમે
સુંદર સેજ બીછાવી સારી કુલડાંથી બહુ રમશું
આક્યાં પાક્યાં સૂતાં તમને વીજણે વાથુ વાથુ—તમે

કાશ્મીરનું પ્રભાત:— (કોમીક)

મારી આંખમાં તો કોઈ એક બેઠું.
 અલિ ! મને કાંઈ કાંઈ કે'છે.
 મારા હિલમાં તો કોઈ એક પેઠું,
 અલિ ! મને હુંકે જીની દે' છે—અલીં
 વાતો સુણાવે અજબ કો પ્રેમની
 બોલું તો દે નહિ બોલવા,
 પ્રતિના નીરમાં ડુબે આ નાવડી.
 આવે મને ન એ તારવા—મને
 મીઠું હસે છે ને ધીમે ખસે છે
 વાંકાં નચાવે છે નેન એ,
 વરસે છે વાદળીને બીજો, કાંચળી,
 કહેવી કોને જઈ વાત એ ?—મને

કીર્તિસ્થંભ:— (કોમીક)

બાહુગર વીણાવાળા, સંભળાવ મંત્ર મરમાળા—
 શું લાન ભૂત્યાં ચો ખાળા, આ નથી સ્નેહની શાળા.
અણુકારે જગવી જ્વાળા—હો બાહુગર
 પાણી ભરવાં આવ્યાં ત્યાંતો ઉતર્યા પાણી અમારાં
 મધુર નીનાદે પરવશ કીધાં, ચેતન હર્યાં અમારાં.
 મોહ લેલછા આ આ નવ શોભે, લાજે શિયળ તમારાં.
વિસરાય ન શબ્દ રસાળા—હો બાહુગર

ચતી દમયંતી:—(એ લાનમા દમયંતી બોલે છે)

હું કોણુ તે ન સમજી સમજી છતાં અસમજી
કેને જણાવું દીલનું દુઃખ દર્દ દાહ તે શું
વાડી વસંત મારી ખીલેલી સૌ ફના થઇ
સમશાનમાં ફરે છું બાકી કશું ન સમજી
રડતાં સુઝી છે આંખો ગઈ છે કપાઈ પાંખો
લાચાર પંખીણી છું બાકી કશું ન સમજી
સલગીને જ્વાળાદિખી પર્વત શીતલ થશે તો
અંતર સળગચી જ્વાળા ભેટી ગગન જશે તો
હું મસ્ત યોગીની છું અથવા વિયોગીની છું
તુંહી મંત્ર જપું છું બાકી ખીજું ન સમજી

ચતી દમયંતી:— (ગાયન)

ગયા શું મેલીરે મને ગયા શું મેલી,
મારા દેવ દયાળુ મને ગયા શું મેલી.
મેં તો બાળ્યું તું વહાલા જનમ સંગાથી,
રણુ વગડે શું મને રડતી મેલી.
વસ ચીરીને વહાલા વેર શું વાળ્યું રે,
અર્ધ ઉઘાડી કરી કાયા વેલી.
કેશ છુટા શીર અંગ કુજરડારે,
આંખે અખંડ આંસુ ધારા રેલી.

ભાન ને સાન બુઢી બુઢી ભમું છું,
લોકા કહે છે મને ગાંધી ઘેઢી.

સતી દમયંતી— (ગાયન)

નીરખો નીરખો નયનોમાં મારો નાથ રમે,
નાથ રમે મારો પ્રભુ તો રમે.

ભવો ભવની સાધુ ભાવટ ભાંગે,
ઘટમાં રમીયો મારો ચૂરણ રમે.

જગ જગમાં સાધુ સઘળેજ જામ્યો,
અવઘટમાં પણ આપો આપ સમે

દેવ કુમ્ભારી: - સખી (નંદન વનની કોકિલા)

સૂને સ્નેહભયો સંસાર સખી વીણુ સુનો લાગશે
મારી સ્નેહ વીણાના તાર હવે તો મીઠા વાગશે.
અરણ્ય વિષે આ કળી ~~કોકિલી~~ કોની સહરમશે
એકલું કેમ અહીં ગમશે.

અમી ઝરતાં પગલાં પાવન તુંજ, આ પગલે અમી ઝરશે.
સ્નેહનાં સ્વર્ગ સદન ઢળશે.

નંદન વનની કોકિલા નંદનમાં સોહાય
માનસની હંસી વસે, ત્યાં માનસ થઈ જાય
મધુરા મુનિવર તમ સંગે, રમશે રસલીની રસ રંગે
બ્રહ્મસદનની શોભા અવની અમર ભુવન ઠરશે

પછી કયમ સખીઓ સાંભરશે—મને.

દેવ કુમારી:— (પરનારીની પ્રીતિ કેવી હોય છે ?)

ઓ ! નંદનવનનાવાસી મધુકર ઉપજી મતિ આ શી
પરનાર ખ્યારના ખ્યાસી, એ પંથ છે આત્મ વિનાશી.
માનસ સરના રાજહંસ કયમ મલિન આવાશે તું ખોળે
જાળભરેલી કાંચનની શીઠ મલિન સલિલમાં ખોળે.
જરી જોને આંખ વિકાશી.

પરનારીની પ્રીતલડીએ અનર્થ શા શા કીધા
ધર્મી ધ્યાની મુનિયોગી ભુલાવી તન મન ધન હરી લીધા
કીધા કેવળ નર્ક નિવાસી

દેવ કુમારી:— કવાલી [પુષ્પ વિનાની]

સાર વગરના સંસારે, જો શુશીલ સુંદરી મળે.

સ્નેહનાં અઢળક સુખડાં ટળે.

મહેલ મઝાના હોય કયમ દીપક વીણુ ઝળહળે.

પુષ્પ વિનાની વાડી વીના, જળ સરવરને શું કરે.

કાંઠે પ્રવાસી તરશ્યા મરે.

પુરૂષ જીવનમાં પ્રમદા ગુણવંતી, સત્ત્વ અલૌકિક ભરે.

પ્રજ્ઞા વિષ્ણુ, મહેશ, ઇન્દ્રિયા ગૃહસ્થાશ્રમની કરે.

ત્રિવીધના તાપ સહજમાં ટળે.

લોહીની લક્ષ્મી:— કોમીક [હિન્દુ ભુમીના વખાણ]

માતૃ ભુમી અમ ખ્યારો જગતમાં, જય જય હિન્દુસ્થાન.

અમારો જય જય હિન્દુસ્થાન.

અખીલ વિશ્વમા દેવી ભુમી, અમ પ્યારો હિન્દુસ્થાન.
 કમ ભુમી ભારત દ્યો જાણી, ગીતા કૃષ્ણના મુખ ગવાણી
 રામાયણના ગાન ભારતમા (૨) અખીલ
 સીતા કુંતા તારા રાણી, દમયંતી વન વન ભટકાણી.

અનમુયા ધન્યવાન ભારતમાં (૨) અખીલ

લોહીની લક્ષ્મી:— કોમીક [હાય રે મારા પૈસા]

હાય રે મારા પૈસા કે વોય રે મારા પૈસા
 તારા વિના છે ફેકટ આ અવતાર પ્યારા પૈસા
 મુરખ લોકો મોટાઈ કરીને મુખે બોલે રામ રામ
 જ્યુ હું તો મારા મનથી માનું દામ એ મોટો રામ--હાય રે
 નામ મળે છે ને ધામ મળે છે રમતા મળે છે રામ
 દામે જો હોય તો ગામન: પૂં સૌ કરે છે સલામ રે--હાય રે
 (માટે ઓ મારો પૈસા)

તને તો હું સંગે રીઝાઈ તને રંગે રીઝાઈ

કાંઈ મરી મરી જાઈ મારા પૈસા.

રે હાય રે મારા પૈસા કે વોય રે મારા પૈસા

લોહીની લક્ષ્મી:— [મતી વિનાના માનવી]

મતિ વિહિન થઈ માનવીઓ મૂકી ચાલે મરમ
 લેશ નથી લજવાતા એતો કરતા કાળા કરમ
 ચૂન્ય થયાં સૃષ્ટિના જન સહુ છોડી દીધી શરમ
 ભૂલી ભય તુજ ભાવનાઓનો, ભાંજ્યો છેક શરમ.

તુજ મર્યાદા પ્રભુજી મારા કરી મુકી કેમ
બાણે નથી કોઈ ન્યાય અંતમાં નથી પુછનારા જમ.
મુજ યુવક બંધુજનને આ ગુણીયલ દેતું ગમ.
મનથી મથે સંભાળવા કાળે ધરતી માંહે ધરમ

લોહીની લક્ષ્મી:— (લગનનું વાળું)

ફરી તો ગયું રે વાળું ફરી તો ગયું
મારા આ લગનનું વાળું ફરી તો ગયું
મેં તો માન્યું તું કે પરણીશું નાની નારી
હાય પણ એ મનડું મારું મરી તો ગયું—મારા
ઉનો ઉની હુંક રૂપી હૈયે ધારીતી મેં તો
પણ એ ઠાલું થઈ ગયું ફરી તો ગયું—મારા
હૈયે આ હાથ આ હાયકારા મુજને
ભડકાવી ભુત એમા ભરી તો ગયું—મારા

લોહીની લક્ષ્મી:— (સી ધર્મ)

સમજાવી પતિને સુધારવો એ ધર્મ ધર્મ ધર્મ
રસ લેતાં પાતને રીઝાવવો એ કર્મ કર્મ કર્મ
પતિ પત્નિનો સખંધ આ સંસાર જે બંધાય
સુખરૂપ તે જોવાર થવાને ગુણીયલ સી ગુંથાય
એ સી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને
વ્યસની કેદી નિરખળ દુરગુણી અવળા પાંચી જેવો

ચતુર સ્ત્રીએ તે સમજી જઈને રહેજે સુધારી લેવો

એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને

એક નિષ્ઠ થઈ અંહાવ તણ નિરમળ હૃદયને કરીએ

તારીએ પ્રભુ દેવ સાથ આપણ પણ રહેજે તરીએ

એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને

લોહીની લક્ષ્મી:— ગરબો. (ઘરડા વરની લોથું)

આગળ કાખ્યાને પાછળ મોર્યાં વચમાં ઘરડા વરની લોથુંરે

ઘોડી આઠ પગાળી

ચાર ચાર જાનંયા વરને ખાંધો દઈ ચાલે ને

ખાંચમો લેશેરે વરની તોલડીરે

(નહીં નહીં અણુવરનો ઝોરણો)

પાછળ જાનડીએ લઈને ગીત શુરમાં

હાં હાં રે વરને હાથે મીઠીરે મરડાશીંગી (૨)

હાં હાં રે વરને વળીઓ જોશેરે ધીંગી ધીંગી (૨)

હાં હાં રે વરને ખપાટીયા જોશે રે દસખાર (૨)

હાં હાં રે વરને શીંદડી ખાંધવાને શેર ચાર (૨)

આગલ કાખ્યાને પાછળ

લોહીની લક્ષ્મી:— (લજન રાગ.)

મનવા કેમ તને સમજાવું, કેમ તને સમજાવું—મનવા

રાત અંધારી રાહ જવ જડતી, દેશ કયે લઈ જાવું—મનવા

ઝુજ મન લમણ સજ્જલરખાતું, કઈ સેતે સમજાવું—મનવા

વીર-હમ્મીર:- (કોમીક ગાયન.)

આ નખરાં કરતાં નારી પરણીને કરશું ખ્યારી.
મારી મીઠી મધુરી મેના માલતી.

શી ચાલાકી છે મારી આ નરની કીધી નારી,
કાકો કુટાશે કોક ને આ બાવો મુકશે પોક.
મારી ડગલ દલાલી વસુલ થઈ.

ઈએ ઠીક પણ બેટા લુટીને થાએ છેટા,
મળશું લહેરીપુરમાં દીકરા માલજી—મારી
મસ્તરામ તે મહેશે પણ આ દલાલ દીકરો રોશે.
પીટયો આવ્યો પરણવા શંખભારથી—મારી
મક્કરપુરા જઈએ ત્યાંતો હલવા પુરી બાઈએ—મારી

વીર-હમ્મીર:- (મ. નાં કંઈ કંઈ)

પ્રેમીને પ્રેમીનર . . . મનમાં કંઈ કંઈ થાય છે
ઉઠા અંતરના ઉમળકા ઉછળીને ઉભરાય
જેયું જોવાય નહિ મોહનના મુખ સામે,
બોલ્યું બોલાય નહિ બહાના બોલ સામે.
પ્રેમની એ શું ખુબી છે ?
મઠ ઘેરાય છે હૈડે રસ છલકાય છે.

વીર-હમ્મીર:- (પ્રેમના પાઠ.)

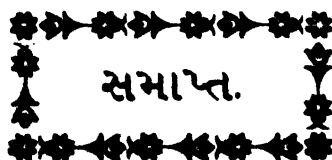
કંઈ પ્રેમની કળા શીબાવો, પરણીને લેવા લેવાવો.
મને પ્રેમના પાઠ પઢાવો પ્રેમી પ્રેમ બતાવો.
પ્રેમી પ્રતિમા પ્રહેલાં જોતાં નયને ચીંચા ઢળી પડે.

શરમ ચઢે ધડકે હર તોયે નયને નયનો ગજળ લડે.
 કરે પુરૂષનો શિકાર સ્ત્રીઓ પ્રેમની બળ પ્રસારી.
 કહે છે કવિઓ પ્રેમ તણી તો કળા અજળ છે ન્યારી.
 પ્રેમી રસનું પાન કરે તો પ્રેમની ચડે ખુમારી.
 મીઠે મીઠ મળે મધુરી તો લજળ મુકેલી સારી.
 પ્રણય પરીક્ષા પાસ થવામાં પીડા બહુ છે ભારી.
 વાહ લાભી છે વાહ તમારા પ્રેમ તણી બલીહારી.

ઉપા કુમારી:— (કાકાનો ડાબો ગુલ.)

આ બે કુલ લેજો બની
 કાકા નેડી મળી મઝાની
 ભાઈ વાત ~~ખુશ~~ છવાની
 હૃદય સરોવર તટપર ~~જે~~ ગીત ~~જે~~ આણુમલ,
 કાકા બોલતું ખુલખુલ ભત્રીજા ડાબો ગુલ.
 હતા આજ સુધી બાયડીના કાકા વાંધા,
 ફર્યા આજ સુધી કાકા ભત્રીજા વાંધા,
 નેડી આ જુગતી મળી મેળવ્યા પ્રભુએ સાંધા.

સમાપ્ત.

તૈયાર છે.]

[તૈયાર છે.

—: અ.જેજ ખરીદો :—

ઉદ્ધૃત જમાન અત ગુજરાતી લખાણમાં

--: ઉદ્ધૃત ગઝલ--કવાલીની પુક --:

ગઝલે ગુલઝાર

ઉદ્ધૃત

સનમફા પ્યાર.

[સાગર પાસેથી ગળી પુક]

આ પુકમાં આજેના ગઝલના ખજાને નહિ પડેલી
તદન નવી ગઝલ, કવાલી, શેર તેમજ હીલ્લી, આગ્રા, મુંબઈ,
અમદાવાદ, અને સુરત વિગેરે શહેરોની બેઠકમાં તેમજ
મીઝલસોમાં થયેલી પ્રખ્યાત ચીજોનો અમુલ્ય સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.

કીંમત બાર આના.

મળવાનું ઠેકાણું:—

પુકસેલર મંગળદાસ બેઠતારામ.

રીચીરોડ,--અમદાવાદ.

